



magyar **173**
műhely

magyar műhely 173

Művészeti folyóirat

www.magyarmuhely.hu

TARTALOM

Ocztos István: Az utolsó moralista halála	1	Wehner Tibor: Dr.ozsnyik	42
Mester Györgyi: A rajzszög	3	Bakonyi István: Egy fontos monográfia egy fontos életműről	50
Mester Györgyi: Élő reklám	6		
Marczinka Csaba: Magaskultúra	9		
Debreczeny György: a tiszta perzsaszőnyegen	10	MMG	
Debreczeny György: a felhők liftbe szállnak	11	Ladányi József: <i>Munkák és napok</i>	
Debreczeny György: ahol állok	12	Kelemen Dénes Lehel, Opánszki Tamás, Sántha Péter kiállítása	53
Debreczeny György: hol vagyok én?	13	Szücs György: <i>Köztes, Sejt-elem</i>	
Karacs Andrea képversei	14	Kacsó István kiállítása	55
■		Sinkó István: <i>Héjak, hajlatok, terek</i>	
Szombati Bálint: <i>Art Makes Differences</i> – Piotrków Trybunalski, 2013	18	Faragó Ágnes kiállítása	57
Faludi Ádám: A magnetofon kalandjai	24	■	
Triceps: Ich bin Künstler. Slavko Matković emlékére	37	Híreink	59
		Munkatársaink	60

OCZTOS ISTVÁN

az utolsó moralista halála

midőn az utolsó moralista
a toronyóra alatt éppen
rágyújtani készült éjjel
úgy tizenkettő táján
ott fent a magasban az óránál
a harangokhoz közel
a csavarok kioldottak
a mutatók kezdtek lassan
elengedni magukat
majd vadul elindultak
le a mélybe suhanva

moralistánk az utolsó ki
éppen meggyújtotta cigarettáját ott lent
azok közt is az utolsó szálat
erre akkor még nem gondolt
doboza szinte tele mégis és
hirtelen ott rogyott össze
nyomban a katedrális bejáratánál
ahol hamarosan terebélyes vértócsa
vette őt körül a kövön a lépcső előtt
a szívébe szűrődő
toronyórai kismutató által

az arra elhaladó hajléktalan
aki akkor fordult be a sarokról
a tér egy másik szeglete irányába tartott
a még égő dekket a földről felvette

beleszívott egyet
el ne aludjon ha már úgyis ég
káromkodott egy nagyot
elég halkat a látványtól
némileg megrémülve
s elindult a legközelebbi kukához
keresni valami ennilát



Ocszós István

MESTER GYÖRGYI

A rajzszög

Már évek óta nem kesergett a nyomorán. Megszokta, mint a saját bőrét. Levetni úgysem tudta, hát miért foglalkozott volna vele? A kis padlásszoba, ahol lakott, zsúfolt volt a semmitől: a berendezés egy ágyból, gyalulatlan asztalból, támlásszékből, falikútból, egy függönnyel elkerített véceből, vaskályhából s a falon sorakozó, ruhaakasztót, egyben szekrényt helyettesítő kampós szögekből állt. A sivár szoba egyetlen díszje egy ócska rádió volt, amit az előző lakó, lakbérhátraléka fejében, az adósság kiegyenlítése végett hagyott hátra. Az ablak csupaszon ásitozott, unottan nézegetett kifelé a nagy, üres hátsóudvarra, ahol a meleg por súlya alatt kókadozó gazok burjánzottak, és az odadobált ételhulladékon döglegyek ejtöztek.

A falikút fölötti, foncsorhibás tükörcserep a szoba lakóját sem tüntette fel jobb színben. A visszatükröződő kép igen lehangoló volt. Sovány, sápadt, beesett arc. Az apró szemek gyanakodva kémleltek a világba, mintha attól féltek volna, gazdájukra bármikor lesújthat a végzet. A szigorúan összeszorított ajkak fölött ritkás kis bajusz búslakodott, mintha nem telt volna többre belőle. A szemöldök apró, savószinű szemekre borult, a haj sötétén, még fésülten is elfeküdtnék látszón, alig takarta a szűk kis fejet. Termete sem hazudtolta meg a képet: az alacsony, sovány, fiatalon is hajlott test mitől is növesztett volna nagyobb fejet és több észet?

Eddigi életében elkerülte a szerencse, ez tény. Jövője kilátástalan volt; rokona nem lévén kitől, mitől is várhatta volna, hogy egyszer ráköszönt a jólét?

Szűkösen, beosztóan élt, egyetlen szenvedélye volt csupán, a lottó. Azt sohasem mulasztotta el, hogy a soros heti lottóját megvegye és kitöltse. Mondhatni, ez volt az úri „passziója”. Ugyan ezt sem engedhette meg magának, na de mit engedhetett volna meg? Hogy éhen haljon, vagy hogy télen ne fűtse fel a kis szobát? Igen, ezt mind megtehetette volna. De hát még csak huszonhét éves volt, és valami ismeretlen okból kifolyólag élni akart, és még remélt.

A borongós reggelen, szokás szerint, már az ébresztőóra csörgése előtt kipattant a szeme. Fel kell kelni, várja a munka. A céltalan, értelmetlen vonalak húzogatása, körök és szegletek, melyekből talán kialakul valami épület körvonala, amit ő sosem fog látni, hiszen hogy jön ő ahhoz?! Ő csak egy egyszerű műszaki segédrajzoló. Egy senki, akit észre sem vesznek. A kollégái csak cukkolják, gúnyolják, a nők, különösen az a kis szőke a bérszámfejtésről átnéz rajta, jó, hogy amikor látja, legalább a hódolatteljes köszöntését

fogadja. Semmi esélye nála, pedig ha tudná, hogy akár meghalni is kész lenne érte. Évek óta nem volt nővel. Nem telt rá. Önszántából pedig nem állt vele szóba egy valamirevaló nő sem.

Ez mind végigfutott az agyán, amíg elvégezte a dolgát, arcot mosott, magára húzta szokásos, mindennapi gönceit, és leült az asztal mellé. Baloldalt félig üres lekvárosüveg, mindennapi reggelije elmaradhatatlan kelléke, zacskóban szikkadó kenyér, vizeskancsó, jobbra pedig már nem nagyon nyújtózkodhatott, mert könyökével óhatatlanul leverte volna a papírdobozban tárolt ceruzacsonkokat, tompa körzót, radírdarabokat, a kupacban álló rajzszoőeket, na és persze az otthoni munka elmaradhatatlan kellékeit, a néhol zsírfoltos, gyűrött sarkú rajzpapírokat, melyeken a hazahozott szerkesztési feladatokat szokta felvázolni.

Elmerengve, félig még az ágyemeleg bódulatában rágcshálta a mutatóba megkent kenyeret, közben, szinte öntudatlanul, a rádió felé nyúlt, és elcsavarta a gombot. A reggeli hírek után a lottóhúzás számait kezdte sorolni a monoton, szenttelen női hang. Biztosan nem lottózik, futott át az agyán. Hallgatta a számokat, mint aki számára ez teljesen közömbös információ, hiszen a nyereség élményét még sohasem élte át. Elhangzott a hat szám, melyek egyszerre csak olyan ismerősnek tűntek. Az ismétlésre már kiélesedett a hallása. Nagy isten, ezek az ő számai! Nem lehet! Megütötte a főnyereményt! Biztosan meg fog halni, vagy talán már nem is él! Nem, vele ilyesmi nem fordulhat elő! Ő nem győzelemre született... vagy mégis?!

Felugrott. Lendületétől borult a szék, röpült a kancsó, a lekvárosüveg, a ceruzatartó doboz a padlón landolt, a rajzszoők szanaszét gurultak, a lapok csúsztak, mint kavics a tó felszínén. Maga után becsapva az ajtót, ami nem volt szokása, leszáguldott a kopott lépcsősoron, kivágódott az utcára és körülnézett.

Az ébredező házak között már pislogva sütött a nap. Úgy érezte, ez most csak az ő kedvéért kelt fel. Igen, ez az ő napja! Munkába menet útba ejtette a lottózót, hogy meggyőződjön róla, a kihúzott számok azonosak az övéivel. Semmi kétség, megütötte a főnyereményt! Az irodába úgy ment be, hogy a porta előtt elhaladva csak intett az ott ülőknek, aki kellően el is bámult ezen. Mi lehetett ez az amúgy szerény fiatalembert, hogy még csak nem is köszön? Leült az íróasztalához, elővette a szelvényt, nézegette, forgatta a kezében. Majd egy döntő elhatározással odament az irodafőnökhöz, és elkéredzkedett „ügyet intézni”. A főnök meglepődött ekkora merészségén, de amikor megtudta az „ügy” mibenlétét, nyájasan engedélyt adott a távozásra.

Hogy, hogy nem, de még mielőtt eljöhett volna, az irodában híre ment a lottónyereménynek. Sorra jöttek gratulálni olyan kollégák is, akik addig a létezését sem kívánták tudomásul venni. És láss csodát, egyszer csak ott állt az asztala előtt a szőke szirén a bérszámfejtésből! Kedveskedve odahajolt hozzá, úgy mondta, hogy egyik rokona remek befektetési lehetőséget tudna ajánlani a pénze számára, és ha nem bánja, este felugrana hozzá ezt megbeszélni. Úgy bölintott rá, hogy szinte nem is volt magánál. Csak elhadarta a címét, és már menekült is - nehogy felébredjen. A lottózóban biztosították arról, hogy a nyereménnyel minden rendben lesz, másnap menjen vissza, lehetőleg kísérővel, és ajánlják, hogy átmenetileg a pénzét helyezze el egy bankfiókban, míg nem dönt a további felhasználásról. Holtfáradtan ért haza. Aznap nem dolgozott semmit, mégis olyan elnyűttnek érezte magát. Talán a sok új élmény fárasztotta ki, a lehetőségek tárháza, amely most úgy nyílt meg előtte, hogy egyszeriben fel sem tudta fogni. Holnaptól minden másképp lesz?! Hogy lehet ezt elhinni? Mi lesz, ha kiderül, mégsem igaz? Azt nem élné túl! De ezen most

nem is érdemes töprengni, este jön hozzá a kis szőke a bérszámfejtésről. Már vásárolt is az esti találgáshoz, persze csak szerényen, hiszen a véstartalékát kellett felhasználnia, a nyeremény még nincs a kezében. Kiemelt figyelmet fordított a külsejére, úgy készülődött. A fekete öltönyét vette fel, amit anyja temetésén viselt utoljára. Ezt érezte az alkalomhoz illően elég elegánsnak. Ekkor eszébe jutott, mint valami zsupori öregúrnak, hogy mi van, ha ellopják tőle a nyertes szelvényt. Talán a szőke tündérnek is vannak efféle szándékai? Egy hirtelen ötlettől vezérelve felhasította otthoni lábbelije gumitalpát, és a résbe belecsúsztatta az összehajtogatott szelvényt. A rés azonban nyíltan tátongott, hát rányomott egy rajzszoőet. Úgyis cipőt húz, ha jön a vendég - gondolta. Ebben a percben felvijogott a bejárati csengő. Megjött a szőke démon. Mától kezdve az én istennőm! Nem is gondolt másra, rohant az ajtó felé. A kopott kőlépcső tetején a papucs rajzszoővel vasalt talpa megcsúszott, és ő repült lefelé. Mire a húsz fokon lebukskázott, nyakát szegte.

Az ajtócsengő még percekig harsogott, míg nem a bejönni szándékozó meguntta, hogy nem engedi be senki, és mérgesen odébbállt.

Harmadnap, mivel a munkahelyén nem jelentkezett, ki sem lépett a cégtől, ügyintézés céljából ke-resték a lakásán. A kulcs belül volt a zárban, ezért bajt szimatoltak a látogatók. Feltörték a lakást, de a sérültön már nem tudtak segíteni. A nyertes lottószelvény sosem került elő, tán igaz se volt, az albérló holmijait a tulajdonos - hozzátartozó híján - a szeméttelre vitette.

A gumitalpú papucsot egy hajléktalan csavargó találta meg, aki aztán gyakran hálálkodott a korábbi tulajdonosnak, mivel így nyár közepén, egy kényelmes papucs minden kincset megér...

MESTER GYÖRGYI

Élő reklám

Az éjszaka csillagok tűpettyeivel teleszórt, mélyfekete palástot borított az alvó város fölé, óvón, védelmezően betakarva azt, elfedve a mindennapok hívságát és szennyét. Az utcákon csend honolt, melyet csak itt-ott tört meg valami apró nesz, eltévedt galambok szárnyának suhogása vagy a lusta szél által időnként meglibbentett száraz falevelek zöreje.

Az utcasarkon régi, kicsit elferdült vas hirdetőoszlop álldogált, mintha a múlt századból felejtették volna itt. A ráragasztott reklámszövegek és plakátok ugyanakkor modernnek voltak, mindazt a friss információt hordozták, amire az ember egyáltalában nem kíváncsi, vagy már unásig ismer, néha azonban mégis odakapja a szemét, amikor valamit kirívóan különleges tálalásban láttatnak vele, vagy épp ellenkezőleg, az ostoba tartalom készlet megállásra és rácsodálkozásra.

A hirdetőoszlop felől váratlanul roppanó, reccsenő hang hallatszott, mintha csak az öreg jószág elferdült derekát próbálta volna kiegyenesíteni. A vas alkotmány megrázkódott, kiterébélyesedett, úgy látszott, szét akar durranni, de nem ez történt. A legnagyobb plakátról, mely tejsokoládét reklámozott, a maga teljes valóságában és testiségében földre huppant a mogyorómintás, lila tehén. Lábai szétterültek a járdán, de szerencsére nem sérültek meg, így az állat egy pillanat múlva nehézkesen talpra állt. Újabb reccsenés hallatszott, és egy tűzről vagy inkább plakátról pattant, österreichisches Fräulein pottyant az állat mellé. Úgyesén a talpára esett, dirdliruhája ujját meg a sokrétű ráncos szoknyát leporolta, eligazította magán, majd a hűvös nyáresti levegőtől megborzongva körülnézett. Az előtte elterülő utcarészletet már úgy ismerte, mint a tenyerét, hiszen hetek óta mást sem látott, akár behunytt szemmel is végig tudott volna menni a járdán a következő belátható sarokig, de mindig is furdalta a kíváncsiság, mi lehet a sarkon túl. A tehénre nézett, amely mellette álldogált. Az eltelt pár hét alatt, amit a plakáton töltöttek, nagyon megszokták egymás közelségét.

- Biztosan te is vágyasz már egy kis változatosságra, nézzünk körül, használjuk ki a lehetőséget - mondta a lány a tehén felé fordulva, de tulajdonképpen a saját vágyainak adott hangot, a maga kíváncsiságát mondta ki fennhangon. Az állat helyeslő beleegyezésének úgy adta jelét, hogy hangosan elbődült. A szemközti ház földszinti lakásában éppen akkor fordult másik oldalára a szabadnapos buszsofőr, aki álmában a tengerparton nyaralt, és nagyon meglepődött, amikor a kíváncsi bikinis lányok egyike, kérdésére, hogy meginná-e vele egy koktélt, tehénbőgésre emlékeztető hangot hallatott. Az álomban minden

lehetséges, gondolta az álmodó, és egy ilyen semmisség miatt egyáltalában nem akaródzott neki felébredni, különösen, hogy másnap tovább alhatott a szokásosnál.

A mogyorómintás lila tehén és a lány eközben elindultak, hogy megnézzék a várost. Rögtön a sarkon túl kis park terült el, néhány paddal, egy-két virágágyással. Nem félelmetes és nem sötét, fiatal fáit nemrégiben ültethették, és a fű is újonnan vetett, hersegő, friss zöld volt. - Jófelé indultunk, itt egy kicsit legelhetsz is - mondta a lány, és a tehénnel egyenesen a füves rész felé vették az irányt. Amíg az állat jóízűen, kérődzve harapdálta a fűvet, a lány az ismeretlen virágokat nézegette, szolgálgatta. Rájött, hogy ezt sem ismeri és amazt sem látta még. Náluk, fenn a havasi legelőn nem ilyenek díszlettek. Letépett pár szálat a különleges virágokból, majd míg várta, hogy a tehén jóllakjon, leült egy padra. Egyszer csak egy hadonászó, kiabáló ember tűnt elő a sötétből. - Álljon fel onnan, az az én padom! Maga csak most jött, én meg hetek óta azon alszom. Nem vette észre, hogy ott a takaróm a pad alatt? - A lány tényleg nem vette észre a földre szórt ruhahalmot. Szabadkozó mozdulatot tett, értésre adva, hogy már mennek is, nem akarja ő bitorolni a más padját. A tehén jóllakott, így továbbálltak. A hajléktalan padlakó valaha kertész volt. Ahogy a lány elment a tehénnel, azonnal feltűnt neki a letaposott, legázolt fű, a lefejezett, csupasz virágszárak. - Hé, álljanak meg, maguk kárt okoztak a parkban! - kiabált utánuk, de a lány nem hallotta, vagy csak nem értette az idegen hangzású szavakat, s hamarosan, a lila tehénnel együtt, már messze járt.

A tehén jóllakott volt, de a lány megsomjazott. Ahogy távolodtak a hirdetőoszloptól, egyre-másra újabb és újabb, szokatlan fények és árnyak tűntek elő a sötétből a gyér világítású utcai lámpák fénykörében. Az árnyak hatalmas, többemeletes házak voltak, melyek vészjóslóan magasodtak a két kis alak fölé, a villódzó fények kirakatok üvegei mögül törtek elő, és készítették bámészkodásra a pásztorlány csodálkozástól tágra nyílt, káprázó szemét. A hirdetőoszlop környékén nem voltak sem magas házak, sem fényes kirakatok, ehhez nem volt szokva, itt minden új volt a számára. A tehén nem nézett semerre, csak leszegett fejjel, a tele has jóleső bódulatában, bambán poroszkált a lány mellett. Ekkor megint egy csendesebb utcaszakaszhoz értek, és a lány félhomályos helyiséget látott az üvegajtón túl, ahol egy pult előtt magas lábú, kerek székek, mögötte tükrös háttér és színes folyadékkal teli üvegek sorakoztak. A helyiségben nem látott mást, csupán egyetlen embert, aki talán a tulajdonos volt vagy egy alkalmazott. A férfi a pultra borulva feküdt, remélte, nem halott, csak pihen. Benyitott és köszönt, mert úgy szokás: - Guten Abend! - A férfi felriadt a hangra. Aztán csak bámulta elkerekedett szemekkel a lányt, aki a hűvös hajnali órán rövid ujjú, tarka pruszlikos dirdliruhában, mezítláb állt a pult előtt, az ajtóban meg egy mogyorómintás lila tehén busa feje furakodott be a bárba. A lány a csapra mutatott, megértette, szomjas. Elővett egy üveg üdítőt, felbontotta, s a pohárba töltött italt a lány felé nyújtotta. - Danke schön! - A lány, miután ivott, már ki is fordult az ajtón, a tehén talán ott se volt, de csak akkor jutott eszébe, hogy ingyen szolgált ki egy vevőt. Mit mond majd a főnöknek? Úgyis épp a napokban kapott egy komoly figyelmeztetést, hogy ne merjen még egyszer potyaitalt adni a barátainak, mert elbocsátás lesz a vége. Idáig ért a gondolatmenetben, amikor nyílt az irodaajtó, és a főnök lépett ki rajta. El is felejtette, hogy még bent van, késő éjszakába nyúlóan a számlákat böngészte. Meglátta az üres üveget és a poharat. - Ki volt a kései vendég? - kérdezte. - Egy osztrák lány, lila, mogyorómintás tehénnel - szaladt ki a csapos száján. - Te bolondnak nézel engem? - csattant fel a főnök. - Biztosan megint valami haverod volt itt vagy a nőd. Legalább

fizetett? Igen, persze... - felelte a rajtakapott csapos, és amikor a főnöke elfordult, gyorsan becsúsztatott egy papír ötszázast a kasszába.

A lány a tehénkisérettel ezalatt egy kis térhez ért, melyet körben alacsony kőkorlát szegélyezett, közepén pedig apró medence árválkodott, benne a sekély, poshadt víz tetején hervadó vízililiomok lebegtek. A lány a kezével elkötörte a víz színéről a leveleket, majd a tehén fejét szarvánál fogva a medencébe nyomta. Az állatnak a szokatlan itatóból ugyanolyan jólesett az ivás, mintha a patakából oltotta volna a szomját.

A lány ekkor jobban körbenézett. A kőkorlát távolabbi végén egybefonódó fiatal párt vett észre. Eddig fel sem tűnt neki, hogy nincs egyedül, mert a fiú és a lány olyan csendben voltak. Érezte, hogy a két fiatal rábámul, vagy tán a tehenet nézik, de hát mindegy is, az állatnak is joga van, hogy igyon, ha szomjas. Nem törődött velük, de igazán zavarni sem akarta őket, így visszafordult, s a tehenet is magával húzta. Amikor eltűntek, a fiú szólalt meg először: - Káprázott a szemem, vagy te is láttad?! - A lány tétovázva válaszolt: - Én amióta szerelmes vagyok, gyakran hallucinálok. De ez most olyan valóságosnak tűnt, mogyorómin-tás, lila tehén a pásztorlánnyal...

Eközben a lány és a tehén visszafelé indultak az addig megtett úton. Jó irányérzéssel, lépésről lépésre felfedezve az odafelé látott épületeket, kirakatokat, a kis parkot, visszataláltak a hirdetőoszlophoz. Az öreg vashenger egyet recsent, egyet roppant, és a kisimult plakáton hamarosan ismét ott mosolygott a dirdliruhás, piros arcú, szőke pásztorlány, aki tehenével fáradhatatlanul kínálta a mogyorós, lila csomagolású tejszokoládét...

MARCZINKA CSABA

Magaskultúra

- Szerinted uki volt vagy kanci? - kérdezte Christiano Gáborkát. Egy alter-galéria előterében beszélgettek épp a híres divatguru meggyilkolásáról. Bent éppen zajlott még a megnyitó, de ők már kijöttek egy kis borral. Christiano és Sanyika cserélt eszmét kissé hevesen a magasröptű témáról az egyik asztalnál.

- Vazzeg!... Hát szerintem meg... kuki volt! - vágta rá dühösen Gábor, azt sem tudva, miről beszél.

- De mi a frászról hadováltok már megint? - tette hozzá, kortyolva a borából.

Christiano szélesen elvigyorodott és Sanyi is röhögcsélni kezdett.

- Arról beszélünk, öregfiú, hogy... szerinted ukrán transzveszti prosti ölte meg a csávót vagy kancigány? Ezt tárgyalja a Pletykapityu-lap és az internetes remhir.info is! - magyarázott jelentőségteljesen Christiano.

- De miért ne lehetett volna ezúttal... egy uki? - kezdte újra a vitát Sanyika.

- Mer'... ez is kanci volt! Mint az, aki a pécsi góré lányát megzúzta! - vágott vissza magabiztosan Christiano.

- Nem kéne talán... benéznünk a kiállításra is? - kockáztatta meg Gábor, miközben újra kortyolt a borából.

- Áááh, még ráérünk arra! Úgyis tart még a megnyitót! - legyintett Sanyi.

Közben befutott Feri is, aki általában késett, mert részmunkaidősként dolgozott egy masszázsszalomban. Meghallva az ellaposodni kezdő vitát, ő is megszólalt.

- Mindegy, hogy kanci volt vagy nem kanci!... Úgyis mind a kettő bérgyi volt! Azaz bérgyilkos, illetve bérverő! - jelentette ki magabiztosan.

Mindenki megdöbbenve bámult rá.

- Miért? Mit gondoltok? A divatgurut a családja akarta kinyíratni a léért, a polgármestert meg a helyi maffia zsarolja a lányával, nem látjátok? Erre hogy nem jöttetek rá? - folytatta Feri titokzatosan.

- Ezt a szalonban hallottad? Miközben masszíroztad az újjazdikát? - kérdezte Christiano kissé csúfondárosan.

- Erre te is rájöhettél volna! Ha egyszer egy kicsit megpróbálnál gondolkodni, izomagyú!... - vágott vissza Feri öntudatosan.

Mielőtt elfajult volna a vita, váratlanul megjelent a galériavezető.

- Halkabban hé! Teljesen behallatszotok a megnyitóra! Nem tudnátok máshol pofázni?

Hirtelen zavart csend támadt a galéria előterében.

- Na, köcsögök! Hát nem nézitek meg a „magaskultúrát”? - nevetgélt gúnyosan Gábor, miután a galériás visszament a megnyitóra.

Lehajtotta maradék borát és befelé indult.

DEBRECZENY GYÖRGY

a tiszta perzsaszőnyegen

kollázs Fülöp Gábor verseiből

naponta kapok tiszta perzsaszőnyeget
éjszakára komolyabb kandelábereket
magányos zöld virág ez a nagy görögdinnye
a feleségemnek vettem nők napjára
kis papírvágó késemet azóta
dinnyevágásra használom
megkínálom a behemót vécésnéit is
az illemhelyről megdicsőülten távozom
zsákmány után kutatok
a szak- és a szépirodalomban is
hálásan vakkantok a kutyának
és az örökkévalóságnak
a feleségem hétfejű sárkány
rám szól hogy igazán abbahagyhatnám már
de hát nem bírok magammal
a tiszta perzsaszőnyegen
ráfestem a vécésnéni szemüvegére
a gyertyalángot
csilingelés hallatszik a toalett felől

a felhők liftbe szállnak

kollázsok Ágai Ágnes verseiből, születésnapjára

a felhők liftbe szállnak
délben nem ölelkezünk velük
a leendő sors az égen viharzik
elterül hullámsík
belebújok szerelmes köpenyébe
gejzirt fakasztok
de hiába
délben nem jön a liftszerelő

*

azt mondják
a versben van valami

tudom
én tettem bele

*

azt mondják
az életben van valami
nem tudom pontosan kifejezni
de ha lerúgom a paplant
idejön Picasso
fintorog és eltereli az időt
lekuporodik mellém
fehér botjával tétován
megmutatja hová igyekszem

*

az ujjaimat a titkoknak
mondom el titokban
a jelenlétben jelenüket érzem
a dátumozott időtlenségben
az a fontos
hogyan megtaláljam a pszichológust
mondom Picassónak
fehér botjának tétován

ahol állok

Novák Valentin Fényváltás c. versének parafrázisa

múltjelenvillanás
ahol a függöny áll
pontosabban ahol lóg
mert állni ugye
mögötte én állok
na szóval ott
egy árnyékvillanás

múltjövővillanás
egy jövőbeli villamos
százéves fotón
elfüggönyözi magát
épp ott ahol állok
magam mögött
na szóval ott

hol vagyok én?

kollázs Jónás Tamás verseiből

elsétálok egy ismerős ház előtt egy másik
drámaesztétikáig
hiába kergetlek el megmársz megmaradsz
felettes ének

hol vagyok én?
malackodni mentem egy társaságba
félelemben kergetnek
a márványtáblákba vésett trágárságok

a nyolcvanas évek presszóiban
fel vagyok már ékesítve fülsengéssel
fantomfájdalommal
kifaragja a szobrászt a szobor

engedjetelek közelebb a nyafogáshoz
a nátha hátha boldogságra kényszerít
elme elme elmegyek
elmegyek én a logopédushoz

nem mernek meztelenre vetkőzni a gépek
vérzik az ünnep az úton
remeg és tapsikol a sápadt alkalom
de hol vagyok én?

villamoson? harcban? bordélyházban?
engedj barátom a megháborodott
csendet háborítani
így is úgy is elérkezik a nap

a harc házában a bordélyvillamoson

Homokóra

így múlik el így múlik el
í g í
y y
m m
ú ú
l lesz lesz lesz lesz lesz l
i lesz lesz lesz lesz i
k lesz lesz lesz k
e lesz lesz e
l lesz lesz l
van
í v í
g o g
y l y
m t m
ú volt ú
l volt volt l
i volt volt volt i
k volt volt volt volt k
e volt volt volt volt volt e
l volt volt volt volt volt l
így múlik el így múlik el

Vízkereszt

l
e ke
llene vég
re szednem, de
nem is értem, mine
k, amikor úgyis mű, úgy
yse hullik, már vagy három he
te le kellett volna, már január husz
onhat van, de még mindig nem szedte
m le, jó, hogy itt van, január hatodikán so
se szoktam leszedni, mást is ismerek, aki meg
tartja január végéig, neki s
e hullik, neki is mű, meg egyébk
ént is, ki tudja már mi is az a vízkere
szt, meg ha tudom is, akkor miért ne ünne
pelhetném azt is karácsonyfával, mondjuk, ha
már így megnyújtom az ünnepet, akkor inkább fel
állíthatnám hamarabb, legalább egy nappal, mert mindig
úgy elcsúszok, hogy huszonnegyedikén csak késő estére vagy
ok képes feldíszíteni, de én még akkor is jól állok, mert van akinek
nincs is, azt mondja egyedül van, úgy meg mi
nek, nekem meg úgy direkt kellene, pont azért, hogy
ne legyenek egyedül, most is olyan jó, hogy itt van, lehet, a
zért nem akarom leszedni, mondjuk, mostmár több mint egy
hónapja, az már tényleg sok, de nem hullik, úgyis mű, akkor minek
, lehet már azért se, mert lusta vagyok, mondjuk, mostmár tényleg le kelle
ne, mert a végén addig tartom, hogy nem fog hiányozni az év végén, bár ha tar
tanám egy félévig, akkor még lenne félévem arra is, hogy hiányozzon, mindegy, m
ajd holnap leszedem, tegnap már majdnem leszedtem, nem voltam lusta, de rájöttem ho
gy h
iány
ozna

Hallom szavad

h
allo
m hívó
szavad
hallom
szavad
hallom halk hívó szavad
hallom halk hívó szavad
hallom halk hívó szavad
hallom halk hívó szavad

Karácsonyi gyertya

h
agy
d ég
n
i
egész
évben
egész
évben
egész
évben
egész
évben
egész
évben
egész
évben

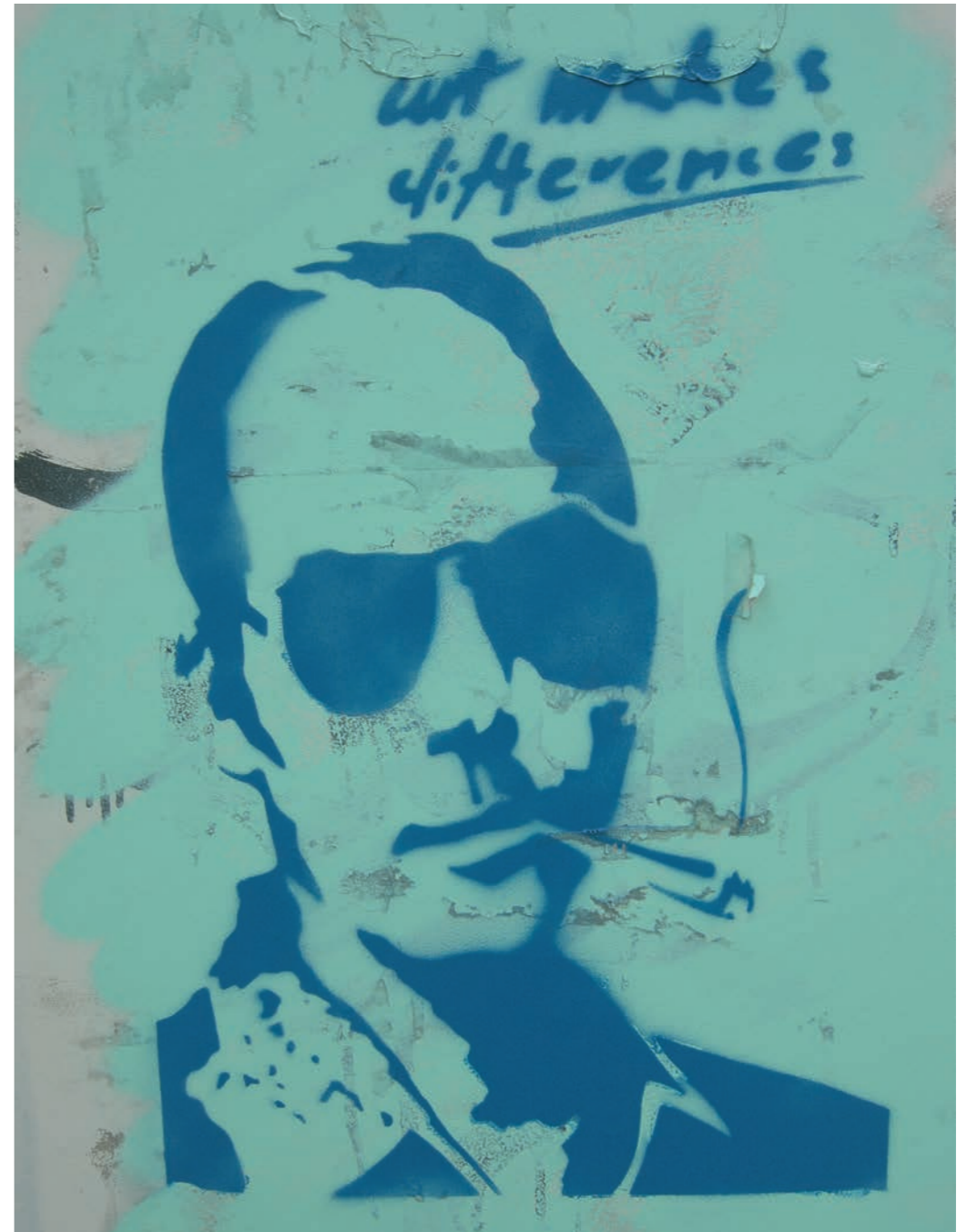
Hajó

a
zt
mo
ndta
d hajó
znál ve
lem de úgy
y
s
e hiszek neked meg foga
lmam sincs merre in
dulhatnánk

SZOMBATI BÁLINT fotói

Art Makes Differences - Piotrków Trybunalski, 2013







FALUDI ÁDÁM

A magnetofon kalandjai

A másvilágjárók a kiskapuban találkoznak. Keleti Zóna adag

A magnetofon megszületése, tündöklése és hanyatlása történelmi epizódnak is parányi. Akár csak te, akár csak én. Vagy ő. Vagy én és ő, meg te meg én. „*Én nem én vagyok, te sem vagy ő, ő nem ezek.*” A magnetofon története elég régen lezárult, és a »*mintha csak tegnap történt volna*« közhely zárványaként létezve, ott találni valahol a múlt században. („*Mintha csak tegnap történt volna, bájos, anyaszült kishúgom aranyhórcsögöket, aranymálinkókat, aranyhalakat, kígyóuborkát, meg padlizsánt nevelt egy - idézem - baljós üvegházban, s közben könnyörtelenül kacagott - szó szerinti idézet vége. stb.**»)



Magnetofon illatban, hangszalag illatban heverészik, háttal a kommersz kazettás időknek, a romlásnak, a végnek. Minden rendjén van. MP3-as ügynök vagyok és most akkor Jelentést írok a Magnetofonról.

A *Magnetofon kalandjai* egy képnovellákat tartalmazó feljegyzés, amelyik bevezet a magyar hangrögzítés történetének ezen részébe, a magnetofonok evolúcióját hozzátvetőlegesen, azaz nem lépésről lépésre követve. Ne is vegyük egyébnek, mint egy feljegyzésnek. Hogy miért és miképpen kerül a magnetofon a megszentelt Irodalmi Asztalra, talán gondolkodóba sem kell esni miatta, talán éppen ellenkezőleg. A világ költészetből áll, csak a felesleget el kell távolítani róla. Kurt Vonnegut és Szellem a Fazékból somolyog: „*Szerintem fantasztikusan üdítő lehet, ha egy irodalmi alkotónak más is van a fejében, nem csak az irodalomtörténet, a mai napig bezárólag. Az irodalom ne bújjon a saját seggébe, hogy úgy mondjam.*” (A vállról indítható Föld-Levegő Vonnegut töltet eredeti célpontját saját elképzelésünk szerint módosítva.) A gyűjtemény címlapjának szánt kompozíció alapja egy hetvenes évek elején készített fénykép (eredeti hibákkal) és a másik jeles szereplő, a *Rádióamatőr füzetek*

16. száma (1960.) látható. A címlap szereplői közül már csak a pulyka, a kakas a tyúkok, valamint az udvar hangja, és az elszánt felvételvezető létezik, igaz, mindegyik más-más alakban. A felvételvezető kölyök-kori testét viseli, a kezében lévő készülék az MK21 nevet. Az MK21-es (hordozható! kazettás!) magnetofon már szintén eltűnt az idő nyomában. A mikrofon él még, működőképes, hajdanán az Ikarus autóbuszok tartozéka volt. (Mintha csak tegnap történt volna, játsszák a *Rohan az időt* a Jerikói Harsonások Euvízióinkban.)

A háttérben álló kakas a trágyadomb királya, jelentős alakként szerepel ebben a történetfüzérben, érces hangját egy barna címkés BRG kazetta őrzi. Közvetlenül a *pulykatus* akció után rögzítette háborgását az MK21-es. A *Bénafilm* nevezetű műalkotás alapját képezik ezek a felvételek, a nevezett opus 1972-ben került közönség elé a tatabányai Népházban, de a masszív környezetből azóta sem szabadult, így viszonylag kevesen ismerhették meg eddig. Egy olyan filmről van szó, amelyikhez nem tartoztak képek, csak hangok. Nekem tetszett.

FMV - ERKEL
FMV - ERKEL
FMV - ERKEL
FMV - ERKEL:

ennek semmi varázsige jellege nincs.
De én még mindig szeretnék egy csomó
pénzt
csak úgy kidobni az ablakon.
A kettőnek (1+1) semmi köze egymáshoz.
És ez az összes arab számról szinte szó
szerint ugyanígy elmondható.

& Egy kaotikus templomban
az oltár előtt törökülésben
Marxnak maszkírozva az ateizmus
dicsőségéről
buddhista istentiszteletet tartok héberül
&

Azt hiszed törődik velem valaki?



A NEGYEDIK JELENTÉS CÍME:

Ez pedig a Tertalap.

- Aranszűrű királylányok röpködnek titokzatos légifolyosókon -



Terta magnetofon, ki vagy a mennyekben! Tertalap, áhítat ostyája. A *Tertaplane* nincs rokonságban a *Tatraplan* nevezetű autósodával, csak a csodával. A *Swinging Blue Jeans* szalaghurok elindult, ha elindultál otthonról. Pazar hangzás! Pazar! Pazarlás és tékozlás.

mindegy hogy milyen csak
sok elpocsékolt idő kelljen hozzá
tékozlás
igen
igen
ez az
és tessék

AZ ÖTÖDIK JELENTÉS CÍME:

TERTA BEÉPÍTETT VÁLTOZAT
- az emlékmű-terv kapcsolási rajza -



» az autókból kellene levágni - a faágak jó helyen vannak «

A HATODIK JELENTÉS CÍME:

MAMBÓ Mambó MAMBÓ - Hej!

A mambó egy korabeli tánc neve. A Mambó magnó kora-beli táncé.

Többféle táncpestis söpört végig az elmúlt évszázad tánctermein a rock és rock közötti időkben, az egyiket úgy hívták, hogy mambó. A másikat twistnek, a harmadik neve madison volt, a negyediket shake-nek mondták, és így tovább a tegnapi napig. A Mambó egy nagyon barátságos pillanata a Föld nevezetű bolygónak.

Végtelenített szalaghurokkal a végtelenségig otthonossá tett otthonodat elhagyod! És a Mambó ismétli önmagát lankadatlanul! Az áram én vagyok, a villanyszámla te!

Modugno! San Remo! Szerelem! Ó jaj! Luigi Tenco mindentől elköszön. Nincs mambó. Hatvanhét, micsoda év!



A KILENCEDIK JELENTÉS CÍME:

HOGY MIT CSINÁLTAM?

Hogy mit csináltam az elmúlt húsz esztendőben?
= elmúlt harminc? harmincöt esztendőben?=
Hogy mit csináltam ennyi elmúlt esztendőben?



Magnófelvételeket.
Mostantól meg visszahallgatom
sorba mind

visszahallgatom sorba mind

És aki nem felelte még, és tudni szeretné, hogy mit szeretne tudni, a * jel takarásában lévő teljes szöveget itt találja:

<http://faludiadam.hu/artvonal/keresd-a-nomit>

TRICEPS

Ich bin Künstler

Slavko Matković* emlékére

Hiszek a szerencsében és a véletlenben, hogy nem véletlen, ha valakivel szerencsésen találkozunk. Szerelmek, barátok és mesterek várnak bennünket életünk végtelen terének és véges idejének fordulópontjain. Minden attól függ, hogy észrevesszük-e őket, vagy csak érzéketlenül elhaladunk mellettük az égi konstellációk és földi kényszerek rabságában-bűvöletében. Megismerkedésem Slavko Matković szerb költővel örökre meghatározta a sorsomat, és radikálisan megváltoztatta a művészetről vallott nézeteimet. Ha ő nincs, minden máshogy alakul: szinte semmi sem lenne, amit ma szeretek.

* Slavko Matković (Szabadka, 1948–1994) horvát-szerb avantgárd költő, képzőművész és performer. A neoavantgárd Bosch+Bosch csoport megalapítója (1969), a Vajdasági Írószövetség tagja (1977), haláláig a Szabadkai Könyvtár helytörténeti osztályának és antikváriumának vezetője. Művészi tevékenységének területe: a szabadvers és vizuális költészet, esszé; unikum-könyvek, folyóiratok és objektok; a grafika különböző formái (rajz, montázs, kollázs, xerox stb.), festmények, képregény, mail art és pecsétművészet; térintervenciók, konceptuális akciók. Egyéni és csoportos, jugoszláviai és külföldi kiállításainak, fellépéseinek száma több mint félezer. Nagypáti Kukac Péter- és Bodrogvári Ferenc-díjas (1985). Videóportréját Aleksandar Davić újvidéki rendező örökölte meg (Újvidéki TV, 1985). Kötetei: *Cvetovi saznanja* [A megismerés virágai], versciklus, Rukovet, Szabadka, 1973; *Mi smo mali šašavi potrošači* [Kis gügye fogyasztók vagyunk], versek és képregény, Osvit, Szabadka, 1976; *Knjiga* [Könyv], vizuális költészeti kutatások 1971–1978, Osvit, Szabadka, 1979; *Antigraf* [Antigráf], versek, Minerva, Szabadka, 1983; *Fotobiografija* [Fotóbiográfia], versciklus, Matica Srpska, Újvidék, 1985; *Selotejp-tekstovi* [Ragasztószalag-szövegek], vizuális kísérletek 1979, Új Symposion, Újvidék, 1987. Unikum-könyvek: *5112/a* (vizuális költemények, Szalma Lászlóval közösen, 30 példány, Szabadka, 1971), *Text-Research* (szöveg-materializáció, dobozkönyv, 1 példány, Szabadka, 1973), *Typo-Research* (perceptív szövegtudomány, 1 példány, Szabadka, 1973), *Helix* (textuális-vizuális kísérletek, 1 példány, Szabadka, 1976), *Salamandra* (textuális-vizuális kísérletek, 1 példány, Szabadka, 1976), *Brevijarijum* (kísérleti képregény, 1 példány, Szabadka, 1978). Unikum művészeti folyóiratok: *Kontaktor 972* (szerk. Slavko Matković, Szabadka, 1972), *WOW* (szerk. Szombathy Bálint és Slavko Matković, az első szám 1974. augusztus 27-én készült Szabadkán, 20 fénymásolt példányban). Kísérleti képregények: *New Signalistic Strip No. 1.* (Új Symposion 1971/80.), *No. 3.* (ÚS 1972/81.), *No. 2–4.* (ÚS 1972/82.), *No. 5.* (ÚS 1972/83.), *No. 6.* (ÚS 1972/84.), *New Strip No. 6.* (ÚS 1972/74.), *Strip No. 11.* (1973, *Knjiga*, 1979), *Piramida faraona Amenofisa* [Amenophis fáraó piramisa] (ÚS 1984/10.).



bérlakás, az egyetem és az edzőterem meg különböző olcsó kocsmák aurájában telik. Járom az Egyetemi Színpadra - minden csütörtökön ott ülök Szabó Balázs remek filmklubjában, és volt még Kex, Spions, Latinovits és Pilinszky is -, megnézem a 25. Színház minden előadását, és a fal mellé szorulva az Orfeo Woyzeckjét. A rockzenei új hullám megjelenését persze nem lehetett nem észrevenni, teli volt a sziti házi gyártású plakátokkal, de mi csak a harmadosztályú bandákat fogtuk ki, még a korai KFT volt a legérdekesebb, jót kacagtunk rajtuk.

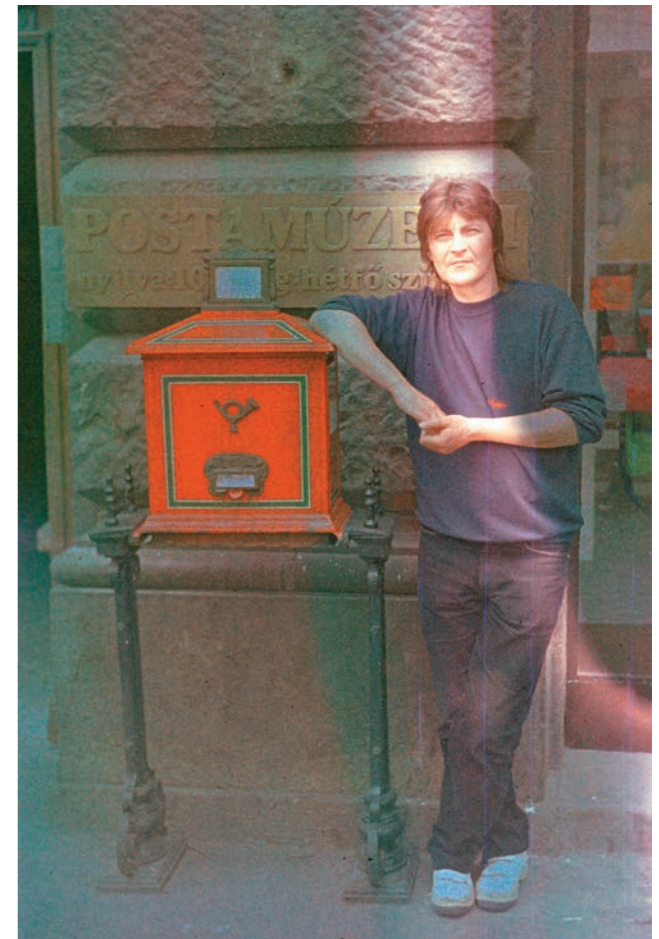
1970, Szabadka. Mindjárt az elején: halál. Felvesznek a mai Kosztolányi Gimnáziumba, ahonnét Dezsőt anno eltanácsolták. Véletlenül megtudom, hogy Vinkler Imre festőművész rajztanár a nyárutón felakasztotta magát, nem fog bennünket tanítani, és ez elszomorít. Azután látok a Tito marsall sugárúton veszett tempóban biciklivel átboggni valakit. *Nézd! Az örült Kerekes!* - kiáltja a haverom, és én nem tudom, hogy ez az örült Kerekes Sándor, a festő. Végül Szalma Laci felcipel egy szoliter második emeletére, ahol ismeretlen társaság valami disznókról szóló fekete-fehér filmet néz, elmélyülten. A disznók kartonból kivágott betűk között turkálnak. Én nagyon unom, és hamarosan hazamegyek. Évekkel később kiderül, hogy ez a legendás neoavantgárd Bosch+Bosch csoport egyik találkozója volt, amin Slavko is részt vett.

1974, Budapest. A bölcsészkarra járok, de a Kádár-korszakról semmit sem tudok. Nem azért, mert nem vagyok *itt*, hanem azért, mert egyszerűen nem vagyok *jelen*. Csoporttársaimmal ellentétben nincsenek sem irodalmi, sem művészi ambícióim. Vastag jugó ösztöndíjat kapok, de félvállról veszem a tanulást, Deutsche Grammophon komolyzenei bakeliteket csempészek Nyugat-Berlinből, karatebajnoknak készülök, életem a svábhegyi

1983, Szabadka. Mindjárt utána: halál. Kiutasítanak Magyarországról, két FÉG-pisztolyos detektív megbilincselve visz le a kelet felé. (Akkor még nem tudom, hogy ez majd tíz évre szól.) Amíg Szlavóniában katonáskodok, feleségem, Mixtay Melinda jazzénekesnő disszidál Amerikába, és megírja, hogy soha többet nem fog visszajönni *ebbe* az országba. Személyes kapcsolataim az adyligeti kommuna rendszerváltó tagjaival itt meg is szakadnak. Otthon anyámnál lakom, a régi kis szobámban, néma szemrehányás és keserűség légkörében. Töröltek az ELTE hallgatói névsorából, diploma nélkül nem kapok munkát. Sportoló barátaim elhelyeznek a Spartacus Vívóklubban edzőnek, heti 3x2 órában az *en garde!*-ot tanítom kezdőknek.

Mind több időt töltök a Városi Könyvtár antikváriumában: ott meleg van, ritka könyvek és egy *poeta doctus*, akivel megértjük egymást. Ő Matkovity Szlavkó, író és grafikus, meggyőződéses kommunista és az én első mesterem, teljes tudatlanságomban. Tőle hallok először a happeningről és a performanszról, a fönikus, vizuális és akcióköltészetéről, a hardcore képregényről, a mail artról, a „halott nyúl művészetre való tanításáról” és más, számomra hihetetlenül érdekes és fontos dolgokról. Ahogy ő mondta az akkor szellemileg teljesen nyitott, délszláv térségben: *Hirtelen elkezdtem a szememmel gondolkodni / egy éjszaka alatt / elvettem felhalmozódott ismereteimet / a klasszikus költészetéről és festészetéről. / Rostirónnal bajszot kerekítetek Mona Lisának / számárfület mutatok Cézanne-nak. / Idegesen kavaram fel / gondolataim edényét / a művészet lényegét kutatva. Kedvtelésből elkezdem fordítani a verseit, minden sort átrágunk, magyarul-szerbül vitatkozunk, aki valami nehezet akar mondani, a saját nyelvére vált. Aztán a munkaidő végén irány a Zenede melletti kis utcában lapuló talponálló, vinjak és pelinkovac.*

Slavko patronálásával rögtön bekerülök az Új Symposion szerkesztőségébe, ahol nincsenek szabott határok - Szombathy Bálint, Kerekes László, Ladik Kati, Miroslav Mandić, Marina Abramović baráti körébe és védőszárnyai alá. Minden idegen és vonzó - remek, boldog időszak, ami 1987-ig tart, amikor megtanulhatok teljesen szabad és örült lenni.



Ez valóban *underground* volt, száz méterrel a felhők felett. Én soha nem voltam nagyon tehetséges, még csak elkötelezettség sem volt bennem, de szerencsés pillanatban találkoztam nagyon tehetséges és elkötelezett művészekkel.

Beszélgetünk Slavkóval a családkról és a közös történelemről, ami hol egybekovácsol, hol szétszakít bennünket. Elém tesz valami díszes albumot, a szabadkai Turul Egyesület évkönyve, és kinyitja egy szigorú arcú, bajszos honvédtiszt fényképénél. *Nézd csak, kiskomám* - mondja vigyorogva -, *itt a nagyapád!* Akkor tudom meg, hogy Lantos Antal az állomáson kitört értelmetlen lövöldözésben esett el, amikor 1944. szeptember végén a magyarok kivonultak, a szerbek meg bejöttek. Volt egy megállapodás, hogy nem lesz harc, de ezek kicsit késtek, azok meg kicsit siettek, mindkét csapat megijedt, és mire a tisztek leállították őket, már meghalt vagy húsz ember. *És* - kérdezem tőle -, *a te apád mi volt? Hát* - mondja, és most nem vigyorog -, *partizán*.

1990, Budapest. Mindjárt, mindjárt: előtte halál. Az érsekújvári fesztiválra utazunk, hárman barátok: Jaroslav Supek, Slavko és én. Már a sínbuszban előkerül egy liter hódsági szilvapálinka, és mire felérünk a nagyvárosba, csúnyán berúgunk. Handabandázunk a művészetéről, hangosan, vidáman, önfeledten. Közben halálosan megéhezünk. Elindulunk az Andrassy úton az Ádám söröző felé, emlékszem egyetemista koromból, az olcsó és jó hely volt. Slavko felúton feladja, lefekszik a Balettintézet előtt a flasztterra, ott akar maradni reggelig. Röhögünk, mi is legszívesebben balettpatkányok ölében sasszéznanánk. Hosszas rábeszélés után elalszik, és mi álmában cipeljük magunkkal. Csapolt sört és tatárbifszteket rendelek, a jugók szidnak a nyers hús és tojás miatt. Erzszi budai lakásában éjszakázunk, hajnalban vonatozunk tovább.

1995, Budapest. *Az éhezőművész* performansz ideje, acélketrecben ülök egy ferencvárosi pincében, és Slavkóra gondolok, akit időközben kifacsart a tüdőrák, elhagyta a levegő és csontra itta magát. A kezembe adta egyik délután az antikváriumban Kafka novelláskötetét, hibátlan példány, valaki megvette és otffelejtette. *Ez már a tied* - mondta -, *megetalálsz benne mindent, ami ránk vár*. Tíz évvel később már tisztán értettem, mire gondolt. Hogy nem tudjuk, kik vagyunk, honnét jöttünk, merre tartunk, és akár a Tahitira szökő Gauguin, a Paradicsom helyett a Purgatóriumba jutunk. Mohón habzsoljuk az életet, könyörtelenek vagyunk, és rettegünk a haláltól. Közben feleletet akarunk kapni a privát életünk, a Létezés talányaira. Naiv elképzelés, ő már akkor rájött, hogy a kérdéseinkre nincsenek válaszok, csak újabb kérdések.

1999, Budapest. Mindjárt a végén: halál. Nem fogom leírni az utolsó találkozást, amikor, kiskomám, már haldokoltál, és én egyedül ittam nálad a borodat. Hajnali 4 van, a szomszéd szobában alszik a fiam, aki napra pontosan 4 évvel a temetésed után született. Tudom, nehéz lesz, de meg kell majd tanulnia szerbül, hogy a könyveidet eredetiben is olvassa. Egy kattintás az egérrel és a balra zárt sorok központi tengely köré szerveződnek: halcsontvázakra hasonlítanak, görbe orángután-fossilokra, jégbe dermedt szibériai sámánhullára: a verseid. Miből maradtál még ki? A megújult Genesis koncertje, a NATO szerbiai bombázása, az *Amerikai psycho*. És Bálint, az utolsó vajdasági mohikán tavaszra átköltözik. És: „Nye sztrahuj, Vologyal”, nem maradsz egyedül, hamarosan valamennyien átköltözünk.

*Hogyan halok meg váratlanul
Kako ću umreti iznenada*

Meghalok váratlanul
a tizenkettedik évemben
mialatt a göré mögötti felhőkhöz
kötözöm magam
(egy szerdán)
vékony zsákvarró zsineggel.

Meghalok váratlanul
a Ludasi-tó ősi vizében
tranzisztoros zenére fuldokolva
miközben B. M. mosolygós arcán
a víz gyöngycseppjei gyülekeznek.

Meghalok váratlanul
repülőgép-szerencsétlenségben
a Belgrád - New York járaton
amíg a repülőgép
a Csendes-óceán végtelenségébe zuhan.

Meghalok váratlanul
mikor nem lesz
többé senki élő
aki emlékezne
hosszú hajamra
és néhány apró
őrültségre az életemből.

Meghalok váratlanul
kézzel nem érintve
néhány nekem drága embert
és két-három jó
és szép dolgot.

Meghalok váratlanul
mert mindig így halunk meg.

(*Triceps fordítása*)

WEHNER TIBOR

Dr.ozsnyik

Székekkel van tele a fejem Kiperegnek belőlem belém másznak Elgáncsolnak Szék-háború széklavinák székhalom Jajhalom székhatalom Székleletek - mivé leszek?! Csak magam zárhatom skatulyába El-emésztenek a székek - már magamtól is félek! Székangyalok jönnek értem Itt hagyom-keservbe fogamzott Székvilágom.

Székekkel van tele a lelkem kiperegnek belőlem - visszamásznak elgáncsolnak el-emésztenek - FÉLEK felzabálnak ezek a szék-férges Székangyalok jönnek értem jaj mindjárt meghalok Székkutyák székkördögök üvöltenek szétszaggatják Hitem ré-málom székalom ebben a szem nélküli világban csak tapogatózom jönnek értem el-visznek az óriás piros szemű székek FÉLEK kezükben kések már vérzek - Elvérzek!

Dr.ozsnyik István képzőművész eme fentebb idézett *Szék-kiáltvány* című verse a *Tűzben dideregve* című, 2011-ben kiadott kötetében jelent meg, mintegy irodalmi emlékművet állítva vizuális-tárgyalkotó művészete egyik legfontosabb motívumának, a székeknek. Az 1951-ben Abaújszántón született, 1969 óta Miskolcon élő és dolgozó képzőművész a múlt század hetvenes-nyolcvanas évtizedfordulója óta jelentkezik műveivel kiállításokon. Önálló bemutatóinak, csoportos tárlatokon és más művészeti fórumokon való szereplésének, fellépéseinek sora igencsak hosszú. Kavalkádszerű kiállításjegyzékében 1997 óta egy vissza-visszatérően azonos címmel rendezett, egy-egy alkotószakasz termését összefoglaló tárlat regisztrálható: az *Élet-mű-részek* című sorozat bemutatója, amelynek immár IX. fejezetét - *Dr.ozsnyik sok-k-k!* alcímmel

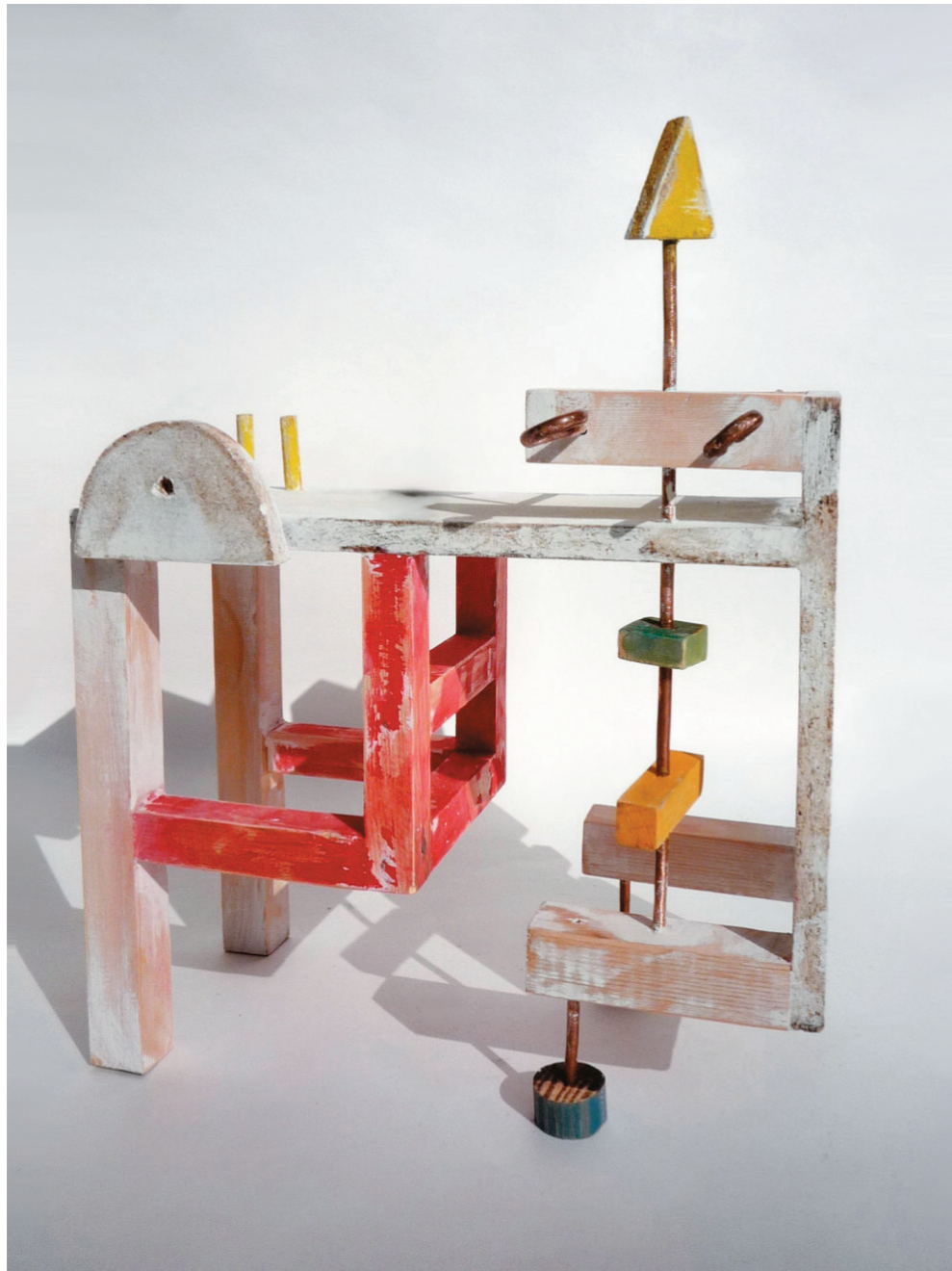
- 2015 nyarán a Miskolci Galéria termeiben vonultatta fel. Mint a korábbi tárlatain, most is egy sodró lendületű alkotásokból felfűződő, rendkívül változatos, több száz alkotásból álló műegyüttest tárt nyilvánosság elé, amelyet - mint a múltban bemutatottakat - az általa komponált és rendezett, közreműködésével interpretált performanszal nyitott meg. Ez a kollekción is arról győzhette meg a szemlélőt, hogy Dr.ozsnyik István alkotótevékenysége mind a művészeti ágazatokat, mind a műfajokat, a műnemeket és a műformákat vizsgálva - ha egyáltalán alkalmazhatók, érvényesek még a modern művészetben, s hangsúlyosan a „szobrászatban” ezek a kategóriák - hallatlanul sokrétűnek és változatosnak minősíthető: a grafikusként indult alkotó korábban is rendszeresen jelentkezett festményekkel, szobrokkal, installációkkal, készített videókat és performanszok kidolgozójaként és előadójaként is fellépett, s ez a sokirányú alkotótevékenység jellemzi munkásságát napjainkban is. A 2005-ben megjelent, a művészi tevékenységét összegezni igyekvő kötet egyik bevezető tanulmányában N. Mészáros Júlia művészettörténész állapította meg: „A rajz, amelynek művelése kisgyermekkorától végigkíséri életét, ma is meghatározó jelentőségű munkásságában. A tér vonallal, síkkal és tónussal való közvetlen és sokszorosító grafikai eljárásokkal történő birtokbavételét a nyolcvanas évektől a festészeti, tárgyalkotó és szobrászati tevékenység, majd a kilencvenes években az installációkészítés és számos environment-munka követte. Ezek ma is fő kifejezési területei, noha életművének további jelentős állomásai a fotó, a videofilm, a land art, a kollázs és az alkalmazott művészet.” E szerteágazó alkotóterületek művelése kapcsán - amelyekhez szervesen és magától értetődő természetességgel kapcsolódik a költészet is - törvényszerűnek ítéltető, hogy Dr.ozsnyik István nem tartja tiszteletben a műfajhatárokat és a formai konvenciókat: eszközeit - az anyagokat és a technikákat - szabadon, a klasszikus eljárásokat és az új, az újító metódusokat leleményesen ötvözve alkalmazza, formarendje nem túri a szabályokat, kollázsszerűen felépített műveinek kifejezése, hatásvilága erőteljes effektusokkal, nemegyszer meglepő gesztusokkal, meghökkenítő előadásmóddal éltetett. Messze elkerüli a finomkodást, az artistikumot, fogalmazásmódja inkább nyers, anyagszerű, az alkotói koncepció megtestesítése mellett a véletleneknek is teret engedő. Az alapvetően expresszív hangvételi, szürreális árnyaltságú, szimbolikus töltetű művészeti világában, egy-egy alkotói korszakában kiemelt jelentőséget kap néhány mély jelentéstartalmakat hordozó ikonográfiai toposz - így a szék, a kereszt, a megkínzott emberi, a krisztusi test -, mely motívumok egy széttöredezett, zilált világ állandóságot jelző elemeiként próbálnak dacolni a pusztító jelenségekkel és erővel, manifesztálnak az értékek és a humánus eszmények fennmaradásáért.

Amiként a korai, a múlt század nyolcvanas évtizedének alkotóperiódusában a grafika - az egyedi rajz és a sokszorosított grafika - és a festészet volt domináns, a pálya második szakaszában a térbe helyezett kompozíciók, a szobortárgyak készítése vált hangsúlyossá Dr.ozsnyik István művészeti ágazatok, műfajok és műnemek között szabadon cikázó, szövevényes alkotómunkájában. Ezeket a szobrászat jelenségvilága körébe utalható, leginkább közepméretű kisszobrokból, kiállítási plasztikákból, esetenként monumentális munkákból - és „kisplasztikákból”, „érmekből”, doboz-plasztikákból - szerveződő, fantasztikus tempóban, nagy számban épülő műegyüttest azonban továbbra is kíséri a képalkotás, amely a közelmúlt éveiben a hagyományos képformátumot követő, és hatalmas, falnyi méretű színes ceruzarajz-kompozíciókban, vegyes technikájú művekben teljesedett ki. Mint a plasztikai jellegű művek körében, a sík-kompozíciókon is újra meg újra feltűnik, központi jelentőségű szimbolikus tárgyként jelenik meg a szék

- a trónus -, amely évezredek múlta visszatekintő, jelképi tartalmakat hordozó, a hatalomra, az emberi és isteni nagyságra utaló tárgy, illetve tárgyidézett. A szék a 20. század művészetében is fontos médium: ezúttal csupán Joseph Kosuth *Egy és három szék* című, 1965-ös konceptuális művére hivatkozunk, és arra, hogy számos magyar művész - Schaár Erzsébet, Lois Viktor, ef Zámbo István, majd a tragikus sorsú Gubis Mihály - életművében is kiemelt szerepet játszó motívum. Olyan alkotó azonban, akinek művészetében a szék már-már mintegy monomániásan, évtizedek óta központi, hihetetlen variációs gazdagságban megjelenített és megformált elemként van jelen, csak egy van: Dr.ozsnyik István. Az 1980-as évek derekán készítette el az első szék-szobrokat, illetve valóságos fa ülőalkalmatosságokat felhasználó-átalakító, más elemekkel ötvöző szék-kollázsokat, s aztán az első fémszékek megszületésének színtere a diósgyőri hajdani Lenin Kohászati Művek volt, amelynek műhelyében rendelkezésére állt a hengerelt vaslemez, amelyből a hagyományos szobrászati eljárások mellőzésével, az ipari jellegű technikai metódusokat alkalmazva, hajlítással, vágással, hegesztéssel és lézervágással készíthette el fém szék-domborműveit, építhette fel szék-konstrukcióit, amelyek sok esetben a rozsdás vas egységesen barna színárnyalatába és érdes faktúrájába burkolóztak - finom kétségeket élesztve a masszivitás és az elporladás, a fennmaradás és az elenyésztés kérdéskörében -, míg máskor üde, élénk színekkel festett elemekből épültek fel. A modern „szobrászat” hívei számára felesleges elemeznünk és bizonygatnunk, hogy milyen, gyökeresen más jellegű plasztikai tereket indukál, milyen más hatóerőket összpontosít egy sík lemezekből alakított-konstruált, töredékeszerű elemekből, áttörésekkel és negatív kivágásokkal megbontott, leginkább sík fémlapokból szerkesztett plasztikai kompozíció, mint egy hagyományos, hozzáadással megformált, mintázott-öntött bronz vagy egy elvétellel alakított, kőből kibontott tradicionális szobor. Más a mű statikája, más az egyensúlyrendszere, mások a plasztikai hangsúlyok és ellenpontok, mások a térbeli kiterjedések, más értelmet kapnak a tömegviszonyok: ezen új fémplasztikai rendszerben dolgozta ki a töredezettségekből oly biztosan felépülő formavilágát, alapvetően az élességekre és a geometrikus jellegre hangolt plasztikai nyelvezetét Dr.ozsnyik István. (Vasszobrászatának magyarországi párhuzamaként nem feledkezhetünk meg a magyar nehézipar hajdani másik fellegvárában, Dunaújvárosban dolgozó Móder Rezső munkálkodásáról, akinek tevékenységét a vasszobrok és installációk megalkotása mellett a performanszok művelése is rokonítja Dr.ozsnyik István munkásságával.) Az 1990-es években valóságos fa-székekből szerkesztett, felismerhető eredetű tárgyakat és hulladékelemeket, valamint figura-, illetve test-alakzatokat, test-utalásokat kompozícióba szervező kollázmunkák is megszülettek alkotóműhelyében - külön műcsoportot alkotnak a székekkel összeforrt, összeolvadó figurák kompozíciói -, majd ezt követően mind a „kisplasztikákban”, mind a kissozobrokban és érmekben megjelentek a fémet és a fát vegyesen alkalmazó, a sík lapokat és a lazán tekergő vagy húrszerűen feszülő huzal-elemeket alkalmazó plasztikák: így a testek, a síklapok - felületek - és a szeszélyesen futó térrajzolatok szintézisbe vont együttesét alakította izgalmas formai jelenséggé egy-egy művével. Az 1990-es évektől a székszobrok mellett a másik nagy műcsoportot a korpuszok, illetve a „levétel a keresztről” kompozíciók alkotják: a törött fadarabokból összeillesztett, hevenyészett kereszteken függő, jelzésszerű Krisztus-testek (*Kálvária*-sorozat I-IX., 1986-2004) és a nagyobb kompozíciók (*Keresztre feszítés*, 2001, *Levétel a keresztről*, 2002) a krisztusi áldozatvállalás drámáját meggyőző erővel, expresszív hevülettel tolmácsolják.

A köznapi jeleneteket, az abszurd szituációkat és a látomásokat rögzítő színes ceruza- és tusrajzok, a pasztellek, az akvarellek, a kartonra festett olajképek - valamint a 2001 és 2005 között alkotott Chagall-parafázisok - mellett a síkba transzponált alkotások körében is egyre nagyobb teret követelnek a szék-figura megjelenítések, a keresztrefeszítés-jelenetek. Ezeken a munkákon különös egységbe olvad a rajzosság és a foltszerűség, feszült képi közegeket teremt a grafikai és festői kifejezőeszközök együttes alkalmazása, amely a konkrét, pontosan felismerhető valóságalelemek, az elvont motívumok megidézése és a firkálásszerű vagy gesztusjellegű nyomhagyások rögzítése - átszellemült rögzülése - által a torzulások és torzítások, az egzakt formák elmosódásának, egyes motívumok emblematikus kiemelésének képi terepeiként nyitják meg az értelmezés széles lehetőség-körét a szemlélő, a befogadó előtt. Minden Dr.ozsnyik-művet valamifajta normalitást elvető hajszoltság, túlfűtöttség, érzelmi izzás, mély átélés hitelesít. A Dr.ozsnyik István művészetét elemző 2005-ös kötetben Lóska Lajos művészettörténész fogalmazta meg a festő-grafikus-szobrász-performer képvilágát elemezve: „Képeit és elrajzolt rajzait is laza, széthulló, erősen kontúros formák és zaklatott, expresszív ábrázolásmód, a spontán önkifejezés jellemzi. Mintha minden egyes sokmotívumos festményén és színes ceruzakompozícióján szét akarná szedni, majd újból egy groteszk, mozgalmas, szinte görcsbe ránduló stílusban össze akarná rakni a világ, a látvány forgácsait. A kifejezőmód gyökereit valahol az informel művészetben vagy az absztrakt expresszionizmusban (Jean Dubuffet, Cy Twombly, Ujházi Péter) kell keresnünk. Ezt a máig tartó expresszív, indulatos kifejezőmódot a festészetben olyan sorozatok reprezentálják, mint az *Úzd ki magadból az ördögöt I-III.* (1990), vagy a formák pusztulását, átalakítását bemutató *Falragaszok I-XI.* (1991).”

Dr.ozsnyik István a múlt ezredvég és az új évezred nyitányának autentikus, hiteles, és roppant termékeny, egyik méltatója szerint „bravúros könnyedségű képalkotó fantáziával” megáldott alkotójaként dolgozik: rendkívül összetett, bonyolult rétegzettségű életműve immár három és fél, vagy inkább négy - nem is akármilyen - évtizedet ölel fel. A Dr.ozsnyik-oeuvre-katalógus elkészítésére majdan vállalkozó szakembereknek nem lesz könnyű dolga: a művész műtermében, kertjében és raktáraiban fantasztikus mennyiségű, már-már súlyos raktározási és nyilvántartási problémákat keltő műtárgyegyüttes halmozódott fel, és akkor még nem szóltunk a múzeumokba, a különböző gyűjteményekbe, a magánkollektívákba került munkákról és azokról a provizórikus jellegű alkotásokról, amelyeket csak a film- vagy fotódokumentáció őrizhetett meg az utókor számára. Azonban ha a feladat nagysága és végrehajtásának kilátástalansága miatt a életmű-katalógus készítői megfutamodnának, néhány mű szemrevételezése és tanulmányozása alapján akkor is megállapíthatják, hogy ez a sokoldalú művész jellegzetes egyéni vonásokkal felruházott, sokszínű és sokágú, jelentős művészetet teremtett az őt körülvevő, egyre kaotikusabb világban: az emberi lét lehetőségeit és viszonyait analizáló, feloldatlan feszültségekkel, félelmekkel, szorongásokkal, zaklatottságokkal áthatott alkotásokkal gazdagította a második és a harmadik évezred fordulóján a modern magyar művészetet.

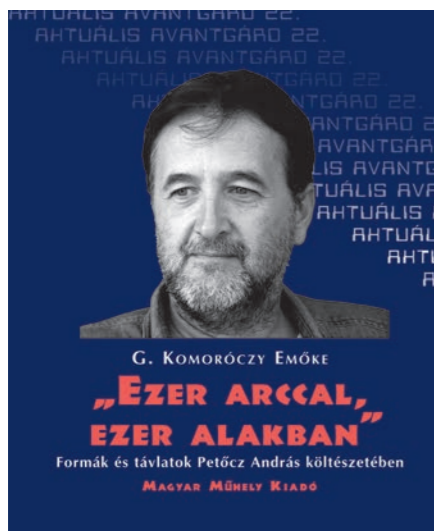




BAKONYI ISTVÁN

Egy fontos monográfia egy fontos életműről

G. Komoróczy Emőke: *Ezer arccal, ezer alakban – Formák és távlatok Petőcz András költészetében, Magyar Műhely Kiadó, Budapest, 2015*



Vilcsék Béla 2001-es könyve után itt az újabb Petőcz-monográfia, G. Komoróczy Emőke tollából. Ez a tény is jelzi, hogy napjaink egyik legfontosabb költője és írója folyamatosan vívja ki a szakma figyelmét.

Nagyon jellemző, hogy a szerző Petőcz András eddigi életművének avantgárd vonásairól, a szemiotikai líra pszichológiai változatának megteremtéséről szól, ugyanakkor a kötet címébe emelt idézetben Pilinszky, József Attila vagy Ady hatásait érzékelhetjük, például a zárójelversekkel kapcsolatban. A három, ma már klasszikusnak számító poeta pályája nem az avantgárd fő sodrában alakult ki, bár nyilvánvalóan a 20. század eme megújító törekvései mindenkire hatottak. G. Komoróczy Emőke könyvének éppen az az egyik legfontosabb értéke, hogy Petőcz András pályájának összetettségét, belső fejlődéstörténetét rajzolja fel tudományos igényvel, szakmai biztonsággal. (Az sem véletlen, hogy az ő irodalomtörténeti tevékenységét

hasonló összetettség jellemzi, hiszen Kassáknak épp oly kiváló ismerője, mint ahogy biztonsággal mozog például a Kilencek alkotóinak világában is.)

Közben alapos kitekintést is kapunk, sőt a bevezető oldalakon elsősorban a korról szól, főként a '70-es évek irodalmi és közéleti folyamatait elemzi. Akkoriban a Petőcz számára is oly fontos vizuális költészetnek például alig jutott tér hazánkban. Így lett különösen fontos szerepe a párizsi Magyar Műhelynek, és költőnk is ebben a közegben eszmélt. Számára is, mint számos kortársa számára hasonlóképpen ez a szellemi műhely volt az igazi lehetőség az indulás idején. S a monográfus a körülmények bemutatása után tér rá alanyának pályájára, miután szólt a válságba jutott szocializmus gáncsoskodásairól, az írástudó elleni támadásokról, a hatalom packázásairól.

Petőcz egyik kulcsszava az induláskor a „másképpen”. Másképpen, mint a nagy átlag, mint az elődök vagy éppen a kortársak, akik még hittek például a közéleti költészet lehetőségeiben. Ahogy olvassuk:

„A hetvenes-nyolcvanas évek fordulóján a »másság«, az alternativitás pozitív fogalmak voltak, hiszen az irodalmi élet sablonjaival, a pártállami direktívákkal való szembefordulást jelentették” (11). Nekik nem az volt a fontos, hogy mit ábrázol a mű, hanem az, hogy mit sugalmaz. Különösen fontos lesz a befogadás szerepe, és ezekben a kérdésekben pedig például Erdély Miklós hatása érvényesült a legjobban.

Nagy erénye a könyvnek az is, hogy számos Petőcz-mű egészében olvashat és nézhető, miközben olvassuk az értékelést és az elemzést. Mindez könnyebbé teszi az olvasó tájékozódását, hiszen az elemzés és az elemzett mű együtt van jelen. Azt is jobban érthetjük így, hogy az itt olvasható felfogás szerint a művész nem más, mint médium, aki a természetfölötti szellemi forrásokból táplálkozik. Ez is Erdély-hatást mutat, no és természetesen Kassák sem megkerülhető ezzel kapcsolatban. A médium-szerep egy olyan korban értékelődik fel, amelyben mindezek a törekvések érintkeznek a kemény ellenzékiességgel, és azal is, hogy ezeket az írókat és művészeket besúgók vették körül. Természetesen nemcsak őket, hanem a másfajta esztétikai elveket vallókat is. Petőcz abban az időben fontos szervezői és szerkesztői tevékenységet is folytatott, és egyre ismertebb és aktívabb részese lett a magyar kulturális és irodalmi életnek. (Lásd például a Jelenlét című folyóiratot 1980 körül.) Folyamatosan részese az eseményeknek, a rendszerváltást megelőző szellemi mozgásoknak.

G. Komoróczy Emőke azzal is hitelesen foglalkozik, hogy költőnk avantgárd szerzőnek tartja magát, de mindketten tudják, hogy az idő múlásával egyre inkább látható: egy kivételes szintézis megszületésének lehetünk tanúi. E mögött többek között az áll, hogy Petőcz számára az avantgárd mellett hasonlóan fontos a Nyugat hagyománya, Kosztolányiék költészete, vagy éppen Pilinszky és Weöres életműve. (E könyvnek nem tárgya a kiváló regények szerepe, amelyekben ugyancsak sajátos irányoknak lehetünk élvezői.)

És miközben három kötet, az 1984-es *Betűpiramis* és az *Önéletrajzi kísérletek*, valamint az 1989-es *Non-figuratív* elemzését olvassuk, találunk egy különösen fontos mondatot: „A 20. század alapérzése volt – a különböző előjelű és fokozatú diktatúrák nyomasztó hatására – ez a rejtett, tudatalatti félelem, amit Franz Kafka már a század elején megörökített regényeiben” (37). És az ifjú Petőcz András is gyakran gondolhatott erre, amikor a század végén őt is nyomasztotta sokféle félelem és gyöttrődés. A nyílt konfrontációtól óvakodó költő és ember jellemzését is megtaláljuk itt.

Az elemzések alaposak és szakszerűek. Kitér a szerző a nyelv új lehetőségeinek értékeire, és ide tartozik akár a szövegrombolás is, vagy éppen a szemiotikai költészet változatainak sora. A médium szerepét játszó költő lemond a hagyományos szerepről, és egyben igen tág teret biztosít a befogadónak. A képversek aztán fokozatosan felváltja a vizuális szövegek világa. Ez a változás egyre közelebb visz ahhoz az állapothoz, amit jobb szó híján klasszicizálódásnak nevezhetünk, bár G. Komoróczy Emőke pontosabban fogalmaz: arról szól, hogy Petőcz az avantgárd és a tradicionális költészet között szintézist próbál teremteni.

Addig azonban még sok változás következik. Jól látja szerzőnk azt is, hogy van itt bőven rejtett ironia is. Így szemléli a költő a világot, de önmagát is. A társadalom és az egyén lehetőségeit. Közben fontos adalékokat kapunk az auditív költészetéről, a vizuális és akusztikus ciklusokról. Ez utóbbi egyik legszebb részlete az *Akusztikus vers Radnóti Miklós szövege alapján*. A repetitív jelleg itt is, másutt is remekül érvényesül. Sokkal több ez, mint játék. Bár az is. Öntörvényű és új jelentéssel bíró szövegeket teremt a költő. Arról is szól szerzőnk, hogy a költő számára a '80-as években a nyelvi kísérletezés volt az egyetlen lehető-

ség, és nem hitt a líra társadalmi küldetésében. Nem véletlen, hogy Hamvas Béla és Weöres Sándor oly nagy hatással volt rá abban az értelemben is, hogy felfogása szerint a költő olyan médium, aki a világmindenség szellemi impulzusait átszűri, és a magasabb régiók üzeneteit továbbítja felénk. És végbemegy a tudatalannak a tudatosba emelése is. Közben új műfajt is teremt: a zárójelversekét. A monográfus szerint ez a tudatlíra egy különleges változata. Évtizedek tapasztalatainak sűrítvénye.

És egyre erősödnek a kiütkeresés, az Isten felé indulás mozzanatai. A költő sajátos bűnvallásai. A monográfus erőteljesen hangoztatja, hogy Petőcz számára is az Úr az egyetlen menedék, legalábbis erről árulkodnak a zárójelversek. Szép elemzésekben száll le G. Komoróczy Emőke a művek mélyrétegeibe, minden apró részletre figyel, és a végén összeáll a kép: a műveket teljességükben mutatja fel. Azt teszi, ami az irodalomtörténész dolga, és ezúttal ő a médium a költő és az olvasó között. Nem hagyja szó nélkül a versek zeneiségét sem, miközben a repetitív technika személytelenségét is megemlíti *A láthatatlan jelenlét* kapcsán: „E költemény zeneisége néhány alapvető ellentétpár többszöri visszatérésére épül, a kinetikus és az akusztikus elemek egymást áthatva vibrálnak, itt-ott fényvillanások ragyogtatják fel őket” (113) – írja többek között találóan. És újra és újra a gondolat: költőnk számára a klasszikus hagyomány és a radikális avantgárd összeegyeztethető. És még egy fontos idézet: „Nem személyes, alanyi érzelmekről, történésekről van itt szó, hanem érzetek és tudatállapotok megjelenítéséről” (129).

Arról is olvashatunk, hogy a költő szorongásai, félelmei az új világban sem szűntek meg, ugyanakkor ennek sok szép lírai eredménye van. Joggal minősíti a „gyönyörű” jelzővel a *Hajnali hózuhogás (Karácsonyi meditatív)* című verset. Már csak azért is így lehet, mert Petőcz András minden korszakában törekedett a hagyományos értelemben vett szépség megjelenítésére is. Ez fokozottan így van akkor, amikor fölérődik a belső Én felé fordulása, az elmélyülése. A megújított szonettformában, mögötte a „spirituális öneszméléssel” (169). Az ősiségből is merít a költő, monográfusa emlegeti a sámáni, táltosi vonásokat is – Vilcek Béla nyomán. De szó esik a megtérésről, a metanoiáról is, amelyben helyreállt a mikro- és makrokozmosz egyensúlya.

És így érkezünk el a könyv utolsó mondatához: „Talán e belső érési folyamat tudatosulása segíti őt abban, hogy eljusson a tiszta »éberségig«, és ezen az új talajon állva megújítsa (ismét) lírai életművét” (194). G. Komoróczy Emőke gondolata itt is a lényegről szól. Mint az egész könyv.

Foto: Kolozsvári Zoltán



MUNKÁK ÉS NAPOK

*Kelemen Dénes Lehel, Opánszki Tamás,
Sántha Péter kiállítása,
2015. április 29. – május 15.*

Három teljesen különböző felfogású, szemléletű művész állít ki a galériában. Az eltérő habitus ellenére sok minden össze is kapcsolja őket. Mindhárman a „kisképzőben” találkoztak, *Sántha Péter* és *Kelemen Dénes* osztálytársak voltak, *Opánszki Tamás* két évvel járt alattuk. A Képzőművészeti Egyetemen viszont Dénes és Tamás voltak évfolyamtársak. Kelemen 2003-ban, Opánszki 2004-ben végzett, Sántha Pécsre került, 2008-ban diplomázott.



Opánszki Tamás



ten nem változtat, a kép elemei a helyükön maradnak, mégsem a fotót festi.

Kelemen Dénes homlokegyenest másképp gondolkodik. Ő nem fotóz, de szívesen használja a könyvek, folyóiratok illusztrációit. Nemcsak kiemeli környezetéből a felhasznált fotót vagy valamely részletét, hanem sokszor sziluettként vagy sablonként alkalmazza őket képein, megfosztva figuráit egyéniségüktől.

Sántha és Opánszki témaválasztása jól körülírható. Sántha Péter felhői változatosságukkal is időtlenek. Opánszki Tamás képeire három fő téma jellemző: a hokis téma most csak egy képpel szerepel – öt éves korában volt először a bátyjával és édesapjával hokimeccsen –, a másik kettő a romkocsmák és az országutak világa. Talán lesz még egy negyedik is, a táncolókat ábrázoló képek sorozata. A romkocsmákat, a Ráday utca helyeit vagy az utcai pavilonokat, kis étkezdéket ábrázoló képein a sötét tónusok – meleg-barnák, visszafogott sárgák – dominálnak. Megáll rajtuk az idő. Az országúti és a hokis képeken viszont már a képkivágások is lendületet sugallnak. A jármű belsejéből fotózott képen föltűnik az előtte haladó motor féklámpája vagy a szembejövő autó

fényszórója. Mindegyik izzó folt, a körvonalak föloldódnak, a formák elvesztik tömegüket, az arcok elmosódnak. A képek lágy, vékonyan festett színfelületekből állnak össze. Nem véletlen, hogy Opánszki egyik nagyra tartott példaképe Farkas István.

Kelemen Dénes viszont nem marad meg egy témánál. Ahogy a fotót talált tárgyként használja, fest nemcsak vászonra, hanem deszkára, falemezre, műanyagra is. Ezen a kiállításon mégis olyan munkák vannak többségben, melyeket átszó a direkt és az áttételes politikum. Elég itt csak arra az installációra utalni, amelyen Magyarország térképére az új vagy felújítandó stadionok vannak rajzolva. Mellette az asztallapon „Éljen a foci, hajrá magyarok!” felirat és egy labdaszerű valami. Emblematisz mű a *Kelet-Nyugat* című festmény. Egy útterelő kőre vagy betonszigetre két útjelző tábla van helyezve, az egyik Kelet, a másikon Nyugat felirat. De mindkét tábla mindkét irányba mutat. Két 2015-ös képen a nagy vezér, Mao látható. Az egyik oszlopcsarnokban áll talapzaton, katonakabátot viselő, nagyméretű szobra jobbát fölemeli, áldást oszt. A másikon a vezér a kínaiak hosszú ideig általános öltözetét viseli, a sötét zubbonyt,

nadrágot, sapkát, melyet a munkástól az értelmiség mindenki hordott. Mellette bárány lebeg, a vezér a jó pásztor. Végezetül az egész kiállítás záróműve, a *Niké*. Ha már az antik szobor is boncasztalra kerül, akkor baj van. Ezekhez a nem túl kellemes témákhoz illik Kelemen Dénes festésmódja: többnyire sötét, fekete, szürke, zöld, kék, barna színek és erőteljes ecsetkezelés, egymást fedő festékrétegek. És végezetül: furcsának tűnhet, hogy a képek a mozgásról is szólnak, hiszen csupa statikus műről van szó. A felhők vándorlásában nehéz megfogni az állandót, a tánc vagy sebesség, a zajos kocsma világában úgy ábrázolni a mozgás elemeit, hogy nyugalmat is sugalljanak. A felemelt kezű vezért elkapó fotója mögött ott van a gondolat áramlása, mely a mozdulathoz vezet. Én népem, aktivistáim, báránykáim, örüljetek, hogy itt vagyok köztetek.

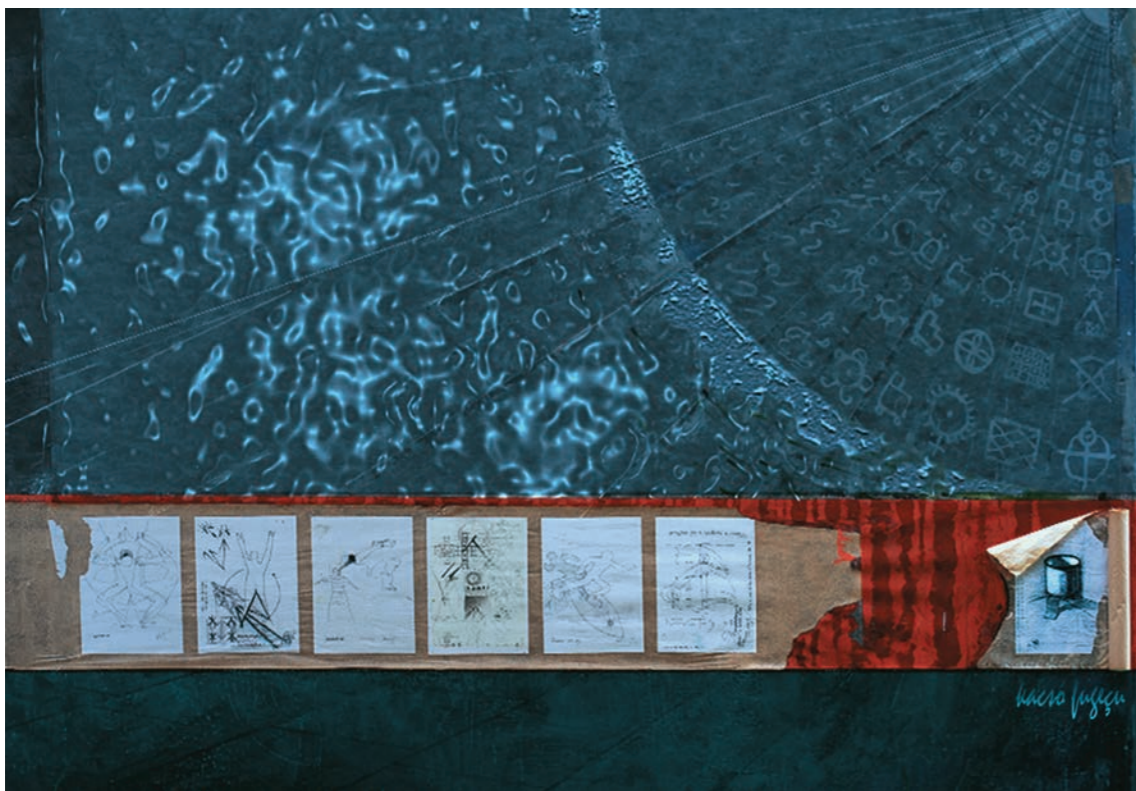
LADÁNYI JÓZSEF



KÖZTES

*Sejt-elem. Kacsó István kiállítása,
2015. május 20. – június 5.*

Ha művészettörténeti rendszerben, tehát szakmai okoskodással nyúlunk Kacsó István művészetéhez, akkor a régi-új MaMű körében azok közé sorolhatjuk, akiket a dokumentálás, a leletek és relikviák gyűjtése, az „emlékraktárak” összeállítása foglalkoztat. Elekes Károly szisztematikus fotózása és precíz nyilvántartásai, Szabó Zoltán Judóka történelmi-spirituális emblémafeldolgozásai vagy a Bob József Bumbi által rögzített életviszonylatok és eseményalakulatok mindegyike azután egy magasabb egységbe szerveződik: művészetté válik, s mint ilyen, az univerzalist, a nagy *Egyet* kerülgeti. Ezeknek a töredékeknek vagy alkotóelemeknek csak az egyik megjelenési formája, az alkotóknak pedig mindössze az első szinten célja valamiféle műtárgy létrehozása, egy kis fellengzősséggel: a csodálatos képszaporítás; sokkal lényegesebb vonásuk az a látszólagos romanticizmus, ahogy az ember és természet elveszett harmóniáját kutatják. (Gondoljunk a Marosvásárhely környéki tájbeavatkozásokra, természeti akciókra az 1970–80-as években.) Csak látszólagos, hiszen már nincsenek illúzióik: nem az egykori mesebeli tökéletességet, a mítoszok aranykorát szeretnék visszahozni, láttak már karón varjút és



madártetemetek a Tündérbertben – s nem segít ezen a képi átírás, a transzformáció, a *tuning* sem –, hanem annak tudatosítását végzik, hogy minden szkeptikus és ironikus hozzáállás ellenére az idea felmutatása, az igazodási pont felé törekvés, tehát a rendelt út bejárása lényegesebb, mint a végeredmény, a gyors megérkezés. „Számomra a csend periódusa rendszerint sokkalta fontosabb, mint magáé az írás – fogalmazta meg Pilinszky. – Egy hasonlattal: a madár szárnycsapása szakaszos, de röpte azért egyenletes. És nem is a szárnycsapás a lényeges, hanem a röpte előre. Mit ér, ha folyamatosan csapkod a szárnyával, miközben egy helyben ül egy háztetőn?” (Pilinszky János: *Egy lírikus naplójából*, Új Ember 1965. november 7.) E gondolkodásmód mélyén tapintathatjuk ki Kacsó István – Kacsó Fügecu – művészetének

gyökérzetét is. A művész valamikor a kényszerek, a lehetőségek és a döntések sűrűjében az egyéni létezés köztes állapotában helyezkedett el, mivel az időben és a térben bekövetkező elmozdulása, konkrétan az erdélyi szülőföld és az anyaország közötti radikális helyfoglalása a későbbiekben is meghatározta életét. Szülőföld, anyaország – önmagában mindkettő megkapóan szép kifejezés; vajon érezzük-e ma az akkori fenyegető vagylagoságot, amit a '80-as évekbeli áttelepülés jelentett? Kacsó élete és művészete valóságosan a bekebelező nagyváros és a visszahívó hegyvidék, a belvárosi lakás és a felette, a tétőn kialakított természetsziget között feszül. A művész a sejtés és tudás között, a test és lélek között, a vázlat és befejezett mű között, az álom és valóság között, összességében az élet és a művészet között egyensúlyoz. Fő törek-

vését abban látjuk, amit Hamvas Béla az 1960-as évek közepén öntött szavakba: „Az embernek önmagából művet kell alkotnia, hogy az örökben abban éljen. De a műnek nyitva kell állnia, hogy aki be akar lépni, befogadja. A mű lehet ház, lehet festmény, lehet ország.” Később a kételkedők vigasztalására ki is fejtette: „Az életmű meta-poioézisz, az ember önmagát önmaga fölé építi a végtelennek. Ettől az életműtől meg kell különböztetni az élethez képest túlméretezett művet, amely többnyire szándékos megréztetés, hogy az ember nagyobbak tűnjék, amint amilyen. Ez a mutatvány. Amit az életnél magasabb hatalmakkal telítettek, megmarad; a mutatvány az élettel együtt szertefoszlik.” Kacsónál ez a magatartás mára vállalt és elfogadott napi életmóddá, pogány, keresztény és némi keleties szellemmel fűszerezett, belső renddé vált.

„A szakrális rend a csendes hétköznapiaság” (Hamvas Béla: *Az életmű. Patmosz II.*, Életünk, Szombathely, 1992). A kiállítás ennek a belső rendnek apró rezdülésekből, rövid mondatokból, finom tűnődésekből összeállított szűkszavú, ám nyitott, átérezhető és továbbfejleszthető képi dokumentációja. Hamvas Béla azt is írta esszéjében, hogy a „rend gondolkodásának alakja az epigramma”. Majd hozzátette: „Aki egyszerre többet ír, mint amennyi egy névjegyen elfér, nem mond igazat.” Ezért gyorsan befejezem a szöveget. A névjegyen szerencsére az áll: Kacsó Fügecu.

SZÜCS GYÖRGY



Fotó: Ferő Hunor

HÉJAK, HAJLATOK, TEREK Farágó Ágnes kiállítása, 2015. június 11. – július 10.

Közel egy éve figyelem – elég közelről – Faragó Ágnes munkásságát. Talán nem titok, hogy a Galéria Képzőművész Körnek, továbbá áprilistól a Magyar Festők Társaságának is tagja, tehát egy önképző és továbbképző festő mutatja be itt oevre-jének darabjait.

Ágnes képei a szerkezetek, a tájszekvenciák és a faktúrák világába vezetnek nézőjüket. Ezek a témák szoros egységet képeznek. Faragó a nagy távlatokat, a tájakat és a mikrovilágot tojások, dobozok, női háttaktok íveiként látta. A rendszer és a gesztus uralja ezeket a képeket, a direkt színek és a valórok harmóniája.

Képipítőnek és képrombolónak egyaránt nevezhető Faragó Ágnes munkássága. A felépített szerkezetek, a nagyon pontosan kiegyensúlyozott vonal- és színrendszerek, a tónusok precíz elosztása mellé odasorakoznak azok a művek, melyek épp az egyensúly megbontását, a szabályosságok szétördelését, a hagyományos képszerűt lebontását célozzák meg.



Mégis, ez a kettős játszma adja a munkák, s így a kiállítás varázsát, ezek a kétféleképpen felfogott alkotómunka eredményezte ellentétek zárják össze az egyes darabokat és teremtenek hidat.

Tudni kell, hogy Faragó Ágnes végzettségét és munkáját illetően tipográfus, arány, harmónia és rendszer tehát egyértelműen körülöleli munkás hétköznapjait. Ezt – és ennek felbontását – írja át festészetében.

Faragó játékos feladványokkal is elszórakoztatja nézőit, olyan képi poénokat is alkalmaz, melyek azután erős emocionális élményként ragadnak meg bennünket. Számomra tojás-héj-sorozata ilyen trouvaille-szerű játék. Hasonlóan oldott, épp a felszámolás világához tartozó a *Dobókocka*, vagy a *No* című alkotás.

Faragó előképeihez tartoznak az arte povera egykori mesterei, Tapies, Uecker, de jó szívvel sorolhatjuk ide Morandi vagy a magyar Vaszkó Erzsébet, Vajda Júlia képi világlátását is. Remek elődök, kitűnő példák.



A tanulságokat, a tanulást, a képi fejlődést pedig Faragó Ágnes konzekvens műhelymunkája, a tanulmányok átírása, a valós tárgyi világgal vagy épp a portréval, az akttal való szembenézés révén teremti meg.

Nincs ugyan női festészet – nőművészet van talán –, mégis érdemes e helyütt szólni Faragó Ágnes férfiasan erőteljes, néhol brutális felületképzéséről, a vastagon, erőszakosan felhordott vakolatszerű rétegekről, melyek azután az előbb emlegetett női hátaktok vagy a tojások anyagát hordozzák. Ez a bátorság, dinamizmus és határozottság karakteres jegyivé vált Faragó Ágnes festészetének. El Liszickij így fogalmazott a múlt századelőn: „Láttuk, hogy a vászon felszíne többé már nem csupán kép, hanem struktúrává alakul...”

Ennek az eszmének és igazságnak szép példáit láthatjuk Faragó Ágnes bemutatkozó tárlatán.

SINKÓ ISTVÁN

HÍREINK

Fotó: Roman Borogyin



Június 12-én a Nyizsnyij Novgorod-i Arzenal Kortárs Művészeti Galériában megnyílt a *Fotószuprematisták* című kiállítás Mínyó Sziert Károly, Robitz Anikó és Szombathy Bálint alkotásaival. Az augusztus 23-ig nyitva tartó kiállítást a moszkvai Magyar Kulturális Intézet szervezte.

Július 6. és 11. között zajlott le a *Szekszárdi Magasiskola* írói alkotótábor és mesterkurzus, amelynek megvalósításában Szekszárd Város és intézményei (Wosinsky Mór Megyei Múzeum, Illyés Gyula Megyei Könyvtár) a Mészöly Miklós Egyesülettel és a PAD Egyesülettel, valamint a PTE Illyés Gyula Karával működtek együtt. Az író-táborot Dr. Szörényi László, a MME elnöke, Csillagné Szánthó Polixéna, Szekszárd Város Közgyűlése Humán Bizottságának elnöke, valamint Szkárosi Endre, a Szekszárdi Magasiskola szakmai vezetője nyitotta meg. Az egyhetes munka során Baranyai László, Géczy János, Gyórfy Ákos, Horváth Kristóf Színész Bob, Kukorely Endre és Lipcsey Emőke, Mészáros Sándor, Péterfy Gergely, Szilasi László, Szkárosi Endre és Tóth Krisztina tartott foglalkozásokat, az esti kulturális programokban a PAD folyóirat estje, a Spanyolnátha internetes művészeti folyóirat bemutatkozása és előadása, valamint Mészáros, Szilasi és Ágoston Zoltán szereplésével a mai magyar irodalom intézményi helyzetéről folytatott kerekasztal-beszélgetés szerepelt. A záróprogram keretében slam-estre került sor Bárány Bence, Gábor Tamás Indiána, Kemény Zsófi, Kövér András, Mavrák Kata, Színész Bob, Turai Gergő, valamint szekszárdi slammerek részvételével. A zsűri szakmai részét

Rubányi Anita, Tóth Krisztina és az ifjabb Heimann Zoltán alkotta.

Augusztus 2-án, a Kapolcsi Művészetek Völgye Fesztivál utolsó napján Márta István és Szkárosi Endre beszélgettek a *Támad a szél* című (1987-ben megjelent) lemez 1985-ben, Kapolcson megkezdett felvételeinek munkálatairól, illetve a zenemű keletkezéséről és jelentőségéről.



Balatonfenyves Község Önkormányzata, a Balatonfenyvesi Turisztikai Egyesület és a Tóth Árpád Társaság árverést rendezett a hely szülöttje, Tóth Árpád képzőművész munkáiból 2015. augusztus 15-én. Az aukciót azzal a céllal bonyolították le, hogy a befolyt összegből emlékkönyvet jelentessenek meg a tavaly elhunyt alkotóról.

G. Komoróczy Emőke *„Ezer arccal, ezer alakban” – Formák és távlatok Petőcz András költészetében* című könyvének (Magyar Műhely Kiadó, 2015) bemutatójára szeptember 4-én került sor a budapesti Írók Boltjában. A programot Szombathy Bálint felelős szerkesztő vezette be, majd Petőcz Andrásal Bakonyi István beszélgetett.

MUNKATÁRSAINK

BAKONYI ISTVÁN

1952-ben született Székesfehérváron, irodalomtörténész, író, kritikus, főiskolai tanár. Irodalmi tárgyú írásai a Jelenkor 1976/9. száma óta jelennek meg irodalmi folyóiratokban, előbb B. Kovács István, majd Bakonyi István néven. Korábban fő vizsgálódási területe Németh László munkássága volt, később kismonográfiát írt Tamás Menyhérről, Bella Istvánról, Sobor Antalról, Takács Imréről, Pék Pálról, Petróczy Éváról.

DEBRECZENY JÓZSEF

1958-ban született Budapesten, könyvtáros. Kötetei: *ellentétpárhuzamok*, Kozmosz, 1982; *elodázható elégiák*, Szépirodalmi, 1989; *Sőt mi több* (versmontázsok), Syllabux, 2011; *nincs karácsony*, Syllabux, 2013.

FALUDI ÁDÁM

1951-ben született Tatabányán, író, költő. Volt többek között híradásipari technikus, lakatos, műszerész, távirat-kézbésítő, terményszárító, tanár, újságíró, alkalmi munkás. Leghosszabb ideig pedagógusként dolgozott 1974–1997 között. Szellemi szabadfoglalkozású, jelenleg Tatabányán él.

KARACS ANDREA

1978-ban született, közgazdász. A Kodolányi Főiskola szépíró kurzusán végzett.

LADÁNYI JÓZSEF

1955-ben született Budapesten, művészettörténész. Kutatási területe a 20. századi magyar művészet.

LANTOS LÁSZLÓ (TRICEPS)

1955-ben született a vajdasági Nagykikindán. Író, kulturális szervező, performanszművész, filmrendező. 1995–2001 között a budapesti Black-Black Galéria, 2002–2005 között a Merz Ház vezetője. Az *éhezőművész* című kötete 2006-ban jelent meg.

MARCZINKA CSABA

1967-ben született Budapesten. Az ELTE BTK-n végzett magyartörténelem szakon. Verseskötetei: *Előszó a halálhoz* (Alterra Kiadó, 1997); *Ki lopta el az ortho-doxámat?* (Littera Nova, 2000). *Impériumváltás fazonigazitással* című esszékötete 2009-ben jelent meg a Nap Alapítványnál. A lírai műfajok mellett prózát, drámát, képzőművészeti írásokat publikál.

MESTER GYÖRGYI

Budakeszin él, külkereskedelmi üzletkötő. Öt novelláskötete és folytatásos ifjúsági naplóregénye jelent meg az Ad Librum Kiadó gondozásában. Meséi angolul, németül, oroszul és olaszul jelentek meg.

OCZTOS ISTVÁN

1962-ben született, képzőművész, építész, díszlettervező. A budapesti Műszaki Egyetem Építésmérnöki Karán diplomázott. 1982–1987 között a 2. Műsor underground tánczenekarban zenélt.

SINKÓ ISTVÁN

1951-ben született Budapesten, képzőművész, művészeti író. Tanít a Képző- és Iparművészeti Szakközépiskolában festő szakon (szakosztályvezető 2012-ben) és az Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Karán múzeumpedagógiát. Vezetője a paksi Pro Artis Alapfokú Művészeti Iskola képzőművészeti tagozatának. Tagja a Művészeti Alapnak, a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetségének (grafikus és festő szakosztályok), a Magyar Festők Társaságának. A Magyar Festészetért Alapítvány kuratóriumi alelnöke.

SZOMBATI BÁLINT

1950-ben született. Költő, képzőművész, művészeti író, a Magyar Műhely felelős szerkesztője.

SZÜCS GYÖRGY

1960-ban született Budapesten, művészettörténész. 1979–1984: Eötvös Loránd Tudományegyetem művészettörténet-történelem szak. 2002: Németh Lajos-díj, Pasteiner-díj. 1985–1987: az Eötvös Loránd Tudományegyetem Művelődéstörténeti Tanszékének MTA-ösztöndíjasa, és a hatvani Hatvany Lajos Múzeum munkatársa. 1987–1988-ban a Nemzetközi Kiadó felelős szerkesztője; 1989-től a Magyar Nemzeti Galéria festészeti osztályának muzeológusa, 1999-től tudományos titkára, jelenleg tudományos főigazgató-helyettese. Kutatási területe a 20. századi magyarországi és romániai művészet.

WEHNER TIBOR

Író, művészettörténész. 1948-ban született Sopronban. Az ELTE művészettörténet szakán diplomázott. Kutatási területe a 20. századi, illetve a kortárs művészet, különös tekintettel a szobrászatra. Tanulmányai, cikkei hazai és külföldi szakfolyóiratokban jelennek meg. Szépirokiént prózai műveket és drámákat ad közre.



magyar
műhely

MAGYAR MŰHELY művészeti folyóirat
Ötvenharmadik évfolyam
173. szám - 2015/3

Felelős szerkesztő: Szombati Bálint

Főmunkatárs: L. Simon László

Szerkesztők: Juhász R. József, Szkárosi Endre

Alapító szerkesztők: Bujdosó Alpár, Nagy Pál, Papp Tibor

A borító első oldalán Slavko Matković *ragasztószalag-akciója*,
Transart Communication Fesztivál, Érsekújvár, 1990 (Fotó: Art Lover)

A borító negyedik oldalán Droznsnyik István *Király kis érem* című fém szobra, 2014

Tördelés:

Layout Factory Grafikai Stúdió

Nyomdai munkák:

mondAt Kft.

www.mondat.hu

Cím/Address:

H-1463 Budapest, Pf.: 823, Hungary

Tel./fax: +36-1-321-4757

Kiadja a Magyar Műhely Alapítvány

1072 Budapest, Akácfa utca 20.

Felelős kiadó: Szombathy Bálint

Adószám: 18073946-1-42

Számlaszám: 10102086-09742602-00000000

ISSN 0025-0201

Előfizetési díj: 3000 forint/év

Egy szám bolti ára: 800 Ft